

EEE PARAMA LIETUVAI:
partnerystė vertybėms
kurti ir išsaugoti

GRAŽUTĖS IR KURTUVĖNŲ REGIONINIŲ PARKŲ ATVIRŲ BUVEINIŲ ATKŪRIMO IR GEROS BŪKLĖS PALAIKYMŲ TIKSLINIŲ PROGRAMŲ RENGIMAS

KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO ATVIRŲJŲ BUVEINIŲ ATKŪRIMO IR GEROS BŪKLĖS PALAIKYMŲ TIKSLINĖ PROGRAMA

GALUTINĖ ATASKAITA

Projekto vykdytojas

VšĮ Gamtos paveldo fondas

Vilnius, 2016

PASLAUGOS TEIKĖJAS
VŠĮ GAMTOS PAVELDO FONDAS

Direktorius

Gediminas Raščius

DARBO GRUPĖS VADOVAS

Doc. dr. Zenonas Gulbinas

PROJEKTO EKSPERTAI:

Doc. dr. Zenonas Gulbinas – projekto koordinavimas, duomenų analizė

Doc. dr. Zigmantas Gudžinskas – metodikos rengimas, atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslų, uždavinių ir priemonių formulavimas, priemonių aprašymai

Egidijus Žalneravičius – atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo priemonių įgyvendinimo ir finansavimo prioritetų nustatymas

Vaidotas Valskys – duomenų skaitmeninimas ir analizė, duomenų bazių sudarymas, žemėlapių parengimas

Pavel Korotkich – duomenų skaitmeninimas ir analizė, žemėlapių parengimas

TURINYS

ĮVADAS	4
1. TIKSLINĖS PROGRAMOS RENGIMO METODIKA	5
1.1. Priemonių įgyvendinimo prioritetų nustatymo metodika.....	5
1.2. Priemonių įgyvendinimo periodiškumo nustatymo metodika.....	6
1.3. Priemonių įgyvendinimo įkainių skaičiavimo metodika	7
1.4. Buveinių tvarkymo ir finansavimo prioritetų nustatymo metodika	8
2. SIŪLYMAI DĖL TEISINĖS BAZĖS PAKEITIMŲ IR PATAISYMŲ	8
3. BIOMASĖS PANAUDOJIMO MECHANIZMAS	9
4. TIKSLINĖS PROGRAMOS TERITORIJOS ŽEMĖNAUDOS IR ŽEMĖVALDOS ANALIZĖ.....	10
5. LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2014–2020 PROGRAMOS ŠĄSAJA SU TIKSLINE PROGRAMA	13
6. TIKSLINĖS PROGRAMOS DERINIMAS IR TVIRTINIMAS.....	16
7. SĖKMINGO TIKSLINĖS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO SĄLYGŲ IR LAUKIAMO POVEIKIO ANALIZĖ.....	17
8. KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO ATVIRŲJŲ BUVEINIŲ ATKŪRIMO IR GEROS BŪKLĖS PALAIKYMO TIKSLINĖS PROGRAMOS PROJEKTAS	18

IVADAS

Kurtuvėnų regioninio parko (RP) direkcija kartu su Gražutės regioninio parko direkcija vykdo projektą Nr. EEE-LT03-AM-01-K-01-009 „Tvarių mechanizmų sukūrimas atvirų buveinių išsaugojimui įtraukiant vietos bendruomenes Gražutės ir Kurtuvėnų regioniniuose parkuose“, finansuojamą pagal 2009–2014 m. Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo LT03 programą „Biologinė įvairovė ir ekosistemų funkcijos“. Viena iš šio projektų veiklų – Kurtuvėnų RP atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslinės programos parengimas. Šią programą parengė Viešoji įstaiga Gamtos paveldo fondas.

Tikslinė programa parengta vadovaujantis Saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų rengimo ir tvirtinimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 709 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. kovo 14 d. nutarimo Nr. 287 redakcija). Tikslinės programos paskirtis nustatyti Kurtuvėnų RP atvirųjų buveinių vertinimo kriterijus ir biologinės įvairovės būklę, pasiūlyti atkūrimo ir geros būklės palaikymo priemones konkrečiuose plotuose, šias priemones įgyvendinančias institucijas, numatyti lėšų poreikį ir jų šaltinius. Rengiant tikslinę programą vadovautasi užsakovo rekomenduotu Nacionalinės miškų sektoriaus plėtros programos, patvirtintos 2012 m. gegužės 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 569 „Dėl nacionalinės miškų sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“, pavyzdžiu.

Kurtuvėnų regioninio parko atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslinės programos projektas, kuris pateikiamas 8 ataskaitos skyriuje, sudaro:

1. Tekstinė dalis;
2. Kurtuvėnų regioninio parko atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslinės programos tikslai, uždaviniai ir įgyvendinimo priemonės – tikslinės programos projekto 1 priedas;
3. Kurtuvėnų regioninio parko atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslinės programos priemonių aprašymai – tikslinės programos projekto 2 priedas;
4. Kurtuvėnų regioninio parko atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslinės programos buveinių tvarkymo plotai pagal prioritetą – tikslinės programos projekto 3 priedas.
4. Kurtuvėnų regioninio parko atvirųjų buveinių tvarkymo plotų pagal prioritetus žemėlapis (4 priedas – pateikiamas skaitmeniniame formate).

1. TIKSLINĖS PROGRAMOS RENGIMO METODIKA

Šiame skyriuje pateikiama priemonių įgyvendinimo prioritetų nustatymo, priemonių įgyvendinimo periodiškumo nustatymo, buveinių tvarkymo ir finansavimo prioritetų nustatymo bei priemonių įgyvendinimo įkainių skaičiavimo metodikos.

1.1. Priemonių įgyvendinimo prioritetų nustatymo metodika

Rengiant atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslinę programą, tvarkyti numatytų buveinių plotams buvo parinktos tvarkymo priemonės, atsižvelgus į konkrečius buveinės poreikius. Dažnai to paties tipo buveinių tvarkymo poreikis yra nevienodas dėl skirtingos buveinių būklės, todėl buvo numatyti kiekvienos priemonės įgyvendinimo prioritetai.

Pirmojo įgyvendinimo prioriteto priemonėmis laikytos tokios, kurias būtina įgyvendinti skubiai, siekiant sustabdyti tolesnę buveinių degradaciją. Nustatant priemonės prioritetą taip pat buvo atsižvelgiama į buveinės ekologines savybes ir jautrumą. Sausinamųjų kanalų tvenkimas ir hidrologinio režimo atkūrimas visose pelkių buveinėse, išskyrus nendrynus, kuriuose nėra stovinčio vandens (E5.1 tipas), yra laikomas pirmojo prioriteto priemone.

Analogiškų nuostatų buvo laikytasi nustatant kitų priemonių įgyvendinimo prioritetus. Pavyzdžiui, tarpinių pelkių ir liūnų (D2.3 tipas) bei žolynų (E tipas) buveinėse medžių kirtimas ir šalinimas buvo pripažintas pirmojo įgyvendinimo prioriteto priemone tais atvejais, kai buveinėje medžių projekcinis padengimas buvo daugiau kaip 10 % (1 lentelė).

1 lentelė. Medžių kirtimo ir šalinimo priemonės įgyvendinimo prioritetų nustatymas atvirosioms buveinėms pagal jų tipus, atsižvelgus į medžių projekcinį padengimą.

Priemonė ir buveinių tipai	Priemonių įgyvendinimo prioritetai		
	I prioritetas	II prioritetas	III prioritetas
D1 – Iškiliosios ir lygiosios aukštapelkės	>20 %	<20 %	<5 %
D2 – Tarpinės slėnių pelkės ir rūšių negausios žemapelkės	>10 %	<10 %	<5 %
D5 – Viksvynai ir nendrynai, kuriuose nėra stovinčio vandens	>10 %	<10 %	<5 %
E1 – Sausosios pievos	>10 %	<10 %	<5 %
E2 – Mezofitų pievos	>10 %	<10 %	<5 %
E5 – Pamiškių, miško aikštelių pievos ir aukštieji eutrofiniai žolynai	>10 %	<10 %	<5 %
F3 – Vidutinių platumų krūmynai	>10 %	<10 %	<5 %

Krūmų kirtimo ir šalinimo priemonės įgyvendinimo prioritetai buvo nustatyti atsižvelgus į krūmų projekcinį padengimą. Pavyzdžiui, tarpinių pelkių ir liūnų (D2.3 tipas) buveinėse priemonė laikyta pirmojo prioriteto tada, kai krūmų projekcinis padengimas buvo daugiau kaip 20 %, o sausųjų pievų (E1 tipas) buveinėse – kai daugiau kaip 5 % (2 lentelė).

2 lentelė. Krūmų kirtimo ir šalinimo priemonės įgyvendinimo prioritetų nustatymas atvirosioms buveinėms pagal jų tipus, atsižvelgus į krūmų projekcinį padengimą.

Priemonė ir buveinių tipai	Priemonių įgyvendinimo prioritetai		
	I prioritetas	II prioritetas	III prioritetas
D1 – Iškiliosios ir lygiosios aukštapelkės	>20 %	<20 %	<5 %
D2 – Tarpinės slėnių pelkės ir rūšių negausios žemapelkės	>20 %	<20 %	<5 %
D5 – Viksvynai ir nendrynai, kuriuose nėra stovinčio vandens	>20 %	<20 %	<5 %
E1 – Sausosios pievos	>5 %	<5 %	<1 %
E2 – Mezofitų pievos	>5 %	<5 %	<1 %
E5 – Pamiškių, miško aikštelių pievos ir aukštieji eutrofiniai žolynai	>10 %	<10 %	<5 %
F3 – Vidutinių platumų krūmynai*	>10 %	<10 %	<5 %

* – neskaičiuojant kadagių ir kitų buveinei (5130 *Kadagynai) būdingų krūmų projekcinio padengimo

Žolinių augalų pjovimas ir šalinimas pelkių buveinėse prioritetine priemone laikomas visoms tarpinių slėnių pelkių ir rūšių negausių žemapelkių (D2 tipas) buveinėms, o viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens (D5 tipas) buveinėms šiai priemonei numatytas antrasis arba trečiasis įgyvendinimo prioritetas. Nustatant prioritetus dėmesys kreiptas ne tik į buveinės būklę, bet ir jos ekologinę vertę bei reikšmę aplinkinėms ekosistemoms.

Žolės pjovimas ir šalinimas pirmojo prioriteto priemone nustatytas visoms žolynų buveinėms, išskyrus pamiškių, miško aikštelių pievas ir aukštuosius eutrofinius žolynus (E5 tipas). Žolės pjovimas ir šalinimas yra svarbiausia žolynų buveinių būklę palaikanti priemonė. Ganymas kaip pirmo prioriteto priemonė nustatyta sausųjų pievų (E1 tipas) ir nuolatinių mezotrofinių ganyklų ir ganomų pievų (E2.1 tipas) buveinėms.

Svetimžemių ir invazinių rūšių naikinimo ir kontrolės prioritetai atskiroms buveinėms nustatyti atsižvelgus į šių rūšių gausumą, invazinės rūšies savybes ir buveinės pažeidžiamumą. Sosnovskio barščio naikinimas visais atvejais laikomas pirmojo prioriteto priemone, nes ši rūšis yra ypač pavojinga ir dėl to svarbu kuo greičiau sustabdyti tolesnį jos plitimą.

1.2. Priemonių įgyvendinimo periodiškumo nustatymo metodika

Kiekvienos priemonės įgyvendinimo periodiškumas nustatytas atsižvelgus į buveinės tipą, tvarkymo poreikius ir siekiant didžiausio priemonės efektyvumo tvarkomai buveinei.

Visose buveinėse, kuriose numatytas medžių ir krūmų kirtimas, priemonė turėtų būti įgyvendinama per pirmus dvejus metus. Laikomasi nuostatos, kad šiuo etapu bus iškirsti ir pašalinti visi pertekliniai medžiai ir krūmai. Tolesniais buveinių tvarkymo etapais, jeigu kitos numatytos priemonės bus tinkamai įgyvendinamos, naujų medžių neturi priaugti, nes krūmų ir medžių atžalos bus nuolat pašalinamos. Krūmų ir medžių atžalų šalinimas numatytas kasmet, nes tik nuolat jas pjaunant veiksmingai alinama šaknų sistema ir per tam tikrą laiką galima reikšmingai sumažinti medžių ir krūmų biomasės prieaugį.

Žolinių augalų pjovimas ir šalinimas pelkių buveinėse numatytas vykdyti kasmet, nes tik taip įmanoma atkurti ir stabilizuoti buveinių būklę. Šią priemonę įgyvendinant kas keleri

metai (net kas dveji metai), poveikis būna daug silpnesnis arba per laikotarpį nuo vieno priemonės įgyvendinimo etapo iki kito buveinė grįžta į pradinę būseną, buvusią iki tvarkymo.

Žolės pjovimas ir šalinimas žolynų buveinėse turėtų būti vykdomas kasmet, nes toks naudojimas yra svarbiausias šių buveinių stabilumą užtikrinantis veiksnys. Kai kuriose žolynų buveinėse žolės pjovimą ir šalinimą iš dalies galima pakeisti gyvulių ganymu, tačiau vis vien turi būti nupjaunama ir pašalinama gyvulių nenugrauzta žolė. Ypač svarbus savalaikis žolės pjovimas buveinių plotuose, kuriuose esama invazinių ir kitų svetimžemių augalų. Tokiuose plotuose žolės pjovimas ir šalinimas atlieka invazinių rūšių populiacijų kontrolės vaidmenį.

Gyvulių ganymas, kaip pagrindinis žolės biomasės panaudojimo būdas, tinkamas tik daliai žolynų buveinių – pirmiausia nuolatinių mezotrofinių ganyklų ir ganomų pievų (E2.1 tipas) ir sausųjų pievų (E1 tipas) buveinėms. Jose gyvuliai turėtų būti ganomi kasmet, tačiau žolės pjovimas ir šalinimas taip pat yra būtinas, siekiant pašalinti nenuėstą žolę ir slopinti sumedėjusių augalų kūrimąsi buveinėse.

Invazinių ir kitų svetimžemių augalų naikinimas turi būti vykdomas kasmet, kad neatsikurtų ir nepagausėtų naikinamos rūšies populiacija. Numatyta, kad Sosnovskio barščio ir gausialapio lubino individai naikinami juos iškasant turėtų būti ne trumpiau kaip 5 metus. Nepaisant to, kad nuolat naikinamų invazinių rūšių gausumas mažėja, priemonės įgyvendinimo nutraukti anksčiau numatyto laiko negalima. Svarbiausia yra pasiekti, kad populiacija sumažėtų ne mažiau kaip 95 %. Jeigu pasiekiamas toks naikinimo efektyvumas, tolesnis populiacijos naikinimas ir (ar) kontrolė gali būti užtikrinama įgyvendinant kitas buveinės tvarkymo priemones (nuolat pjaunama ir šalinama žolė, ganomi gyvuliai). Kitų žolinių svetimžemių augalų naikinimas ir kontrolė juos pjaunant turi būti garantuojamas įgyvendinant svarbiausią žolynų buveinių tvarkymo priemonę – pjauti ir šalinti žolinius augalus.

Sumedėjusių svetimžemių augalų naikinimas turi būti įgyvendintas per pirmuosius dvejus buveinių tvarkymo metus. Vėliau, jeigu buveinės bus naudojamos ir įgyvendinamos kitos tvarkymo priemonės, sumedėjusių svetimžemių augalų populiacijų kontrolei specifinių priemonių taikyti nereikia.

1.3. Priemonių įgyvendinimo įkainių skaičiavimo metodika

Tikslinėje programoje naudojami priemonių įgyvendinimo įkainiai paimti iš patvirtintų gamtotvarkos planų ir pakoreguoti pagal esamą buveinių būklę ir jų lokalizaciją. Atsižvelgta į tai, kad pelkių buveinių būklė yra palyginti bloga ir jų plotai dažnai nutolę nuo kelių. Nemaža dalis priemonių pelkių buveinėse gali būti įgyvendinama tik rankiniu būdu arba minimaliai naudojant techniką. Dėl to parinkti priemonių įkainiai yra maždaug 20 % aukštesni už vidutinius.

Medžių ir krūmų kirtimo ir šalinimo įkainiai apskaičiuoti vadovaujantis nuostata, kad pievų buveinėse medžiai vidutiniškai užima 10 %, o krūmai – 20 % ploto, pelkių buveinėse – medžiai vidutiniškai užima 10 %, o krūmai – 30 % ploto.

Žolynų buveinių tvarkymo priemonių įkainiai yra lygūs vidurkiui, nes nemaža dalis šio tipo buveinių įsikūrusios kalvoto reljefo vietovėse ir dėl to ne visur įmanoma priemones įgyvendinti naudojant techniką.

Invazinių augalų kasimo įkainiai parinkti pagal vidutinį invazinių rūšių gausumą žolynų buveinėse (projekcinis padengimas – 40 %). Pirmaisiais tvarkymo metais kasimo įkainis (100 %) vėlesniais metais mažinamas pagal tokią proporciją: antraisiais metais – 50 %

pagrindinio įkainio, trečiaisiais metais – 30 % pagrindinio įkainio, ketvirtaisiais–penktaisiais metais – 10 % pagrindinio įkainio.

1.4. Buveinių tvarkymo ir finansavimo prioritetų nustatymo metodika

Buveinių tvarkymo prioritetai, tuo pačiu ir tvarkymo darbų finansavimo prioritetai, buvo nustatyti atsižvelgus į buveinės tipą, to tipo buveinių ekologinę vertę ir jų svarbą gretimoms ekosistemoms, taip pat į buveinės gamtosauginę vertę. Visos europinės svarbos buveinės, neatsižvelgus į jų tipus, priskiriamos pirmojo tvarkymo ir finansavimo prioriteto buveinėmis.

Kadangi pelkių buveinės, išskyrus viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens (D5 tipas), buveinės, yra ypač svarbios biologinės įvairovės apsaugos ir ekologiniu požiūriu, joms, su mažomis išimtimis, numatytas pirmasis tvarkymo ir finansavimo prioritetas.

Nustatant žolynų buveinių tvarkymo ir finansavimo prioritetus, taip pat buvo atsižvelgta į buveinių natūralumą ir ekologinę vertę. Sausųjų pievų (E1 tipas) ir nuolatinių mezotrofinių ganyklų ir ganomų pievų (E2.1 tipas) buveinėms nustatytas pirmasis tvarkymo ir finansavimo prioritetas. Prie šios grupės priskirta dauguma nenaudojamų mezofitų pievų (E2.7 tipas) buveinių, kurių būklė bloga arba labai bloga ir yra galimybė buveines atkurti bei padidinti jų ekologinę vertę. Sukultūrintų, persėtų ir (arba) gausiai tręšiamų pievų (E2.6 tipas) buveinėms nustatytas antrasis arba trečiasis tvarkymo ir finansavimo prioritetas, nes šios buveinės, viena vertus, vis dar yra naudojamos, o, antra vertus, biologinės įvairovės apsaugos požiūriu jos yra mažiau vertingos už likusias žolynų buveines. Nepaisant to, sukultūrintos, persėtos ir (arba) gausiai tręšiamos pievos (E2.6 tipas) yra svarbūs atvirojo kraštovaizdžio elementai ir reikšmingos visos teritorijos ekologiniam stabilumui palaikyti.

Pirmojo prioriteto priemone yra laikomas pelkių ir žolynų buveinėse susidaranti biomasės panaudojimo mechanizmo sukūrimas. Tik sukūrus gerai veikiančią ir ekonomiškai pagrįstą biomasės panaudojimo mechanizmą galima tikėtis, kad visų kitų priemonių įgyvendinimas vyks sklandžiai, su mažiausiomis finansinių ir žmogiškųjų išteklių sąnaudomis bei leis užtikrinti ilgalaikį atvirųjų buveinių stabilumą.

Tvarkymo priemonės nenumatomos 134 tvarkymo plotuose. Į šiuos plotus daugiausia patenka nuolat dirbami arba neseniai dirbti žemės ūkio plotai, sodai ir sodybiniai sklypai (I tipo buveinės).

2. SIŪLYMAI DĖL TEISINĖS BAZĖS PAKEITIMŲ IR PATAISYMŲ

Siekiant užtikrinti saugomų teritorijų atvirųjų buveinių palankią būklę ir jų stabilumą, svarbu tinkamai pakoreguoti dabar galiojančius kai kuriuos teisės aktus:

1. Didelė dalis saugomose teritorijose esančių pelkių yra miškų ūkio paskirties žemėje. Dėl šios priežasties kyla teisinių prieštaravimų tarp miškų ūkio ir gamtosaugos interesų. Būtina galiojančius teisės aktus papildyti nuostata, kad pelkių buveinių apsaugos ir tvarkymo tikslais, pagal parengtus gamtotvarkos planus, tvarkymo programas, tikslines programas ir kitus gamtotvarkos dokumentus būtų galima kirsti ir šalinti perteklinius ir nebūdingus medžius. Taip pat turėtų būti neribojamas krūmų kirtimas, kiek jis užtikrina pelkių buveinių tvarkymo poreikius.

2. Tikslinėje programoje numatytos miško žemėje esančių atvirųjų buveinių tvarkymo priemonės turėtų būti įtrauktos į rengiamus miškotvarkos projektus. Juose esančios nuostatos neturėtų prieštarauti atvirųjų buveinių apsaugos ir būklės palaikymo principams. Saugomų teritorijų direkcijos turėtų aktyviai dalyvauti ir teikti siūlymus dėl atvirųjų buveinių apsaugos visais miškotvarkos projektų rengimo etapais.

3. Saugomose teritorijose būtina maksimaliai riboti atvirųjų buveinių, nepaisant žemės paskirties, želdinimą mišku. Dabartinė daugelio saugomų teritorijų būklė pagal miško ir atvirųjų buveinių plotų santykį yra nepalanki: miškai sudaro daugiau kaip pusę, kartais iki 70 % ar daugiau viso ploto. Dėl atvirųjų buveinių stygiaus mažėja kraštovaizdžio įvairovė ir patrauklumas, o atvirųjų buveinių didelė fragmentacija mažina pačių buveinių stabilumą ir spartina atvirosioms buveinėms būdingų rūšių populiacijų nykimą. Visi želdinimo projektai, parengti saugomose teritorijose esantiems plotams, privalomai turi būti derinami su saugomos teritorijos direkcija.

4. Būtina ieškoti priemonių, kaip teisiniais būdais padidinti žemės savininkų suinteresuotumą palaikyti ir išsaugoti biologinės įvairovės požiūriu vertingų natūralių ir pusiau natūralių pievų bei ganyklų buveines. Dabartinis teisinis reguliavimas neįpareigoja žemės savininkų saugoti natūralias pievų buveines. Saugomų teritorijų direkcijos turėtų inicijuoti teritorijoje esančių natūralių pievų ir ganyklų plotų įregistravimą registrų centre, kad šių buveinių apsaugos reikalavimas būtų įrašytas į sklypo specialiąsias žemės ir miško naudojimo sąlygas.

3. BIOMASĖS PANAUDOJIMO MECHANIZMAS

Žemės ūkio plotuose esančiose atvirosiose buveinėse ir pelkių buveinėse susidaranti biomasės panaudojimo mechanizmas turėtų būti sukurtas ne ilgiau kaip per dvejus metus. Šią veiklą turėtų organizuoti ir koordinuoti saugomų teritorijų direkcijos.

1. Saugomų teritorijų direkcijos turėtų sudaryti sutartis su žemių savininkais dėl ilgalaikio žolės biomasės plovimo ir jos šalinimo iš atvirųjų buveinių plotų.

2. Saugomų teritorijų direkcijos turėtų surasti žolės biomasę perdirbančią į biokurą, pašarus ar kompostą įmonę ar jų grupę ir sudaryti ilgalaikės centralizuoto biomasės tiekimo sutartis, kad žemių savininkai galėtų pristatyti jų sklypuose susidarančią biomasę.

3. Saugomų teritorijų direkcijos galėtų inicijuoti ir koordinuoti žemių savininkų bendradarbiavimą. Susikoperavę keli ūkininkai galėtų įsigyti arba išsinuomoti šiaudų, šieno ir pjuvenų briketų gamybos presą ir iš jų sklypuose susidaranti biomasės gaminti briketus savo ūkio reikmėms (kietajam kurui) – apšildyti gyvenamuosius namus ir kitus pastatus. Briketų gamybos preso rinkos kaina yra apie 3600 eurų (našumas 150 kg/val.).

4. Saugomų teritorijų direkcijos galėtų parinkti vietas, į kurias laikinam saugojimui būtų galima suvežti ir sandėliuoti susidarančią biomasę ir organizuoti žemių savininkus, kad jie suvežtų biomasę į aikšteles, iš kurių suinteresuotos įmonės galėtų ją išgabenti ir perdirbti.

4. TIKSLINĖS PROGRAMOS TERITORIJOS ŽEMĖNAUDOS IR ŽEMĖVALDOS ANALIZĖ

Kurtuvėnų regioninio parko teritorijos žemėnaudai išanalizuoti buvo panaudota GDR10LT duomenų bazė. Žemėnaudos struktūroje vyrauja miškai, kurie užima net 71,8 % viso parko teritorijos (3 lentelė). Taip pat kiek didesnius plotus užima pievos ir ganyklos (7,6 %), dirbama žemė (6,3 %), medžių, krūmų želdiniai ir žėliniai (4,2 %). Likusią dalį žemėnaudos struktūroje užima tvenkiniai, ežerai, užstatytos teritorijos, pelkės ir kitos žemėnaudos plotai.

3 lentelė. Kurtuvėnų regioninio parko teritorijos žemėnaudos struktūra (pagal GDR10LT).

Žemėnaudos kategorija	Vnt.	Plotas, ha	Ploto dalis, %
Karjerai	4	3,8	0,1
Keliai	82	125,9	0,7
Lauko ir miško keliai	236	82,0	0,5
Gatvės	32	28,2	0,2
Upeliai, kanalai, drenažo grioviai	538	151,4	0,9
Ežerai	45	294,5	1,7
Kūdros	313	36,1	0,2
Pelkės	146	208,3	1,2
Tvenkiniai	117	420,9	2,4
Miškai	619	12401,6	71,8
Sodai	3	2,6	0,02
Užstatytos teritorijos	496	276,4	1,6
Gamybinės teritorijos	8	8,7	0,1
Dirbama žemė	434	1091,6	6,3
Medžių, krūmų želdiniai ir žėliniai	885	723,1	4,2
Pievos ir ganyklos	927	1314,1	7,6
Nenaudojama žemė	212	92,5	0,5
Stadionai ir sporto aikštynų kompleksai	14	1,9	0,01
Kapinės	4	2,4	0,01
Iš viso:	5115	17266,1	100

Pagal GDR10LT duomenų bazę atvirojo kraštovaizdžio buveinės užima apie 16,9 % Kurtuvėnų regioninio parko teritorijos. Didžiąją atvirojo kraštovaizdžio buveinių dalį sudaro dirbama žemė (67,9 %), kurios plotai daugiausiai išsidėstę prie užstatytų teritorijų centrinėje, šiaurvakarinėje ir rytinėje regioninio parko dalyse. Taip pat gana didelę atvirojo kraštovaizdžio dalį sudaro pievos ir ganyklos (24,9 %) bei pelkės (4,8 %). Likusią dalį užima nenaudojama žemė (2,1 %) ir pažeista žemė (0,2 %).

Sukartografuotos atvirojo kraštovaizdžio buveinės (pagal EUNIS klasifikaciją) užima (2342,39 ha) 13,6 % Kurtuvėnų regioninio parko ploto. Didžiąją dalį šių buveinių sudaro pievos ir ganyklos (43,1 %) bei dirbama žemė (43,1 %), kurios kartu užima 2004,3 ha plotą (4 lentelė). Taip pat nemažus plotus užima pelkės (6,7 %) ir medžių, krūmų želdiniai ir žėliniai (3,8 %). Likusią nedidelę dalį žemėnaudos struktūroje užima nenaudojama žemė, miškai, tvenkiniai ir kitos žemėnaudos plotai.

4 lentelė. Sukartografuotų EUNIS buveinių žemėnaudos struktūra (pagal GDR10LT).

Žemėnaudos kategorija	Vnt.	Plotas, ha	Ploto dalis, %
Karjerai	2	2,9	0,1
Keliai	19	0,8	0,03
Lauko ir miško keliai	76	5,7	0,2
Gatvės	8	0,3	0,01
Upeliai, kanalai, drenažo grioviai	143	15,3	0,7
Ežerai	9	4,7	0,2
Kūdras	18	1,1	0,04
Pelkės	92	157,1	6,7
Tvenkiniai	8	11,4	0,5
Miškai	81	19,4	0,8
Užstatytos teritorijos	28	3,8	0,2
Gamybinės teritorijos	1	0,7	0,03
Dirbama žemė	289	994,0	42,4
Medžių, krūmų želdiniai ir žėliniai	222	88,5	3,8
Pievos ir ganyklos	493	1010,3	43,1
Nenaudojama žemė	23	26,4	1,1
Iš viso:	1512	2342,4	100

Kurtuvėnų regioninio parko teritorijos žemėvaldai išanalizuoti buvo panaudoti Registrų centro duomenys ir Nacionalinės žemės tarnybos internetinėje svetainėje teikiami kadastrinių vietovių laisvos žemės fondo žemės planai. Didžiąją dalį Kurtuvėnų regioninio parko teritorijos užima valstybiniai sklypai (44,1 %). Net 87,2 % valstybinės žemės yra miškų ūkio paskirties žemė (5 lentelė). Kur kas mažesnę dalį (10,6 %) sudaro žemės ūkio, kitos paskirties (2,0 %), konservacinės (0,1 %) ir vandens ūkio (0,1 %) paskirties žemė. Nesuformuoti sklypai regioninio parko teritorijoje užima 3701,99 ha plotą (21,4 % viso parko teritorijos). Laisvos valstybinės žemės (LVŽ) plotai užima tik 2,1 % analizuojamos teritorijos. Valstybiniai, nesuformuoti sklypai ir laisvos valstybinės žemės plotai kartu užima 67,6 % parko teritorijos.

Privatiems asmenims priklauso 3117 sklypai, kurie sudaro 30,6 % visos žemėvaldos struktūros. Didžioji dalis privačių sklypų yra miškų ūkio (50,0 %) ir žemės ūkio (46,1 %) paskirties. 1,8 % parko teritorijoje esančių sklypų priklauso juridiniams asmenims. Šie sklypai yra miškų ūkio (71,8 %), žemės ūkio (27,3 %) ir kitos (0,9 %) paskirties sklypai.

5 lentelė. Kurtuvėnų regioninio parko teritorijos žemėvaldos struktūra.

Sklypai	Vnt.	Plotas, ha	Ploto dalis, %
Privatūs	3117	5281,3	30,6
Kita (žemės)	362	199,5	3,8
Miškų ūkio	626	2639,3	50,0
Vandens ūkio	1	4,1	0,1
Žemės ūkio	2127	2436,9	46,1
Kita (vandens telkinys)	1	1,5	0,03
Valstybiniai	283	7619,6	44,1
Kita (žemės)	61	148,9	2,0

Konservacinė	2	7,1	0,1
Miškų ūkio	111	6641,8	87,2
Vandens ūkio	1	10,9	0,1
Žemės ūkio	108	810,8	10,6
Juridinių asmenų	71	302,8	1,8
Kita (žemės)	7	2,7	0,9
Miškų ūkio	36	217,4	71,8
Žemės ūkio	28	82,7	27,3
LVŽ	153	360,5	2,1
Nesuformuoti	-	3701,9	21,4
Iš viso:	3624	17266,1	100

Sukartografuotose atvirojo kraštovaizdžio buveinėse didžiąją dalį (60,5 %) užima privatūs sklypai (6 lentelė). Net 90,2 % privačių sklypų yra žemės ūkio paskirties. Nedidelę dalį sudaro miškų ūkio paskirties sklypai (7,4 %), kitos (2,5 %) ir vandens ūkio (0,01 %) paskirties sklypai. Juridiniams asmenims priklauso 31 sklypas, kurie sudaro 2,5 % visos žemėvaldos struktūros. Net 88,9 % šių sklypų yra žemės ūkio paskirties sklypai, o likusi dalis (11,1 %) miškų ūkio paskirties sklypai.

Valstybiniai sklypai užima 17,7 % atvirojo kraštovaizdžio buveinių teritorijos. Dauguma šių sklypų yra miškų ūkio (52,8 %) ir žemės ūkio (43,7 %) paskirties žemė. Nesuformuoti sklypai sudaro 10,8 %, o laisvos valstybinės žemės plotai 8,5 % visos žemėvaldos struktūros.

6 lentelė. Sukartografuotų EUNIS buveinių žemėvaldos struktūra.

Sklypai	Vnt.	Plotas, ha	Ploto dalis, %
Privatūs	1345	1417,4	60,5
Kita (žemės)	152	34,8	2,5
Miškų ūkio	224	104,6	7,4
Vandens ūkio	1	0,2	0,01
Žemės ūkio	968	1277,8	90,2
Valstybiniai	175	414,8	17,7
Kita (žemės)	22	14,3	3,4
Konservacinė	1	0,03	0,01
Miškų ūkio	62	219,2	52,8
Žemės ūkio	90	181,3	43,7
Juridinių asmenų	31	58,4	2,5
Miškų ūkio	15	6,5	11,1
Žemės ūkio	16	51,9	88,9
LVŽ	117	199,9	8,5
Nesuformuoti	-	251,9	10,8
Iš viso:	1668	2342,4	100,0

Kadangi sukartografuotose atvirojo kraštovaizdžio buveinėse didžiąją dalį užima privatūs sklypai, o jų tarpe vyrauja žemės ūkio paskirties sklypai, tikėtina, kad daugumą atvirojo kraštovaizdžio buveinių galima būtų išsaugoti ar sutvarkyti ūkininkų pastangomis, jiems pasinaudojus Kaimo plėtros programos parama (žr. 5 skyrių).

5. LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2014–2020 M. PROGRAMOS SĄSAJA SU TIKSLINE PROGRAMA

2015 m. vasario 13 d. Europos Komisijos sprendimu C(2015)842 patvirtinta Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa (KPP). Joje tarp eilės kitų patvirtintų priemonių išsiskiria dvi priemonės, tiesiogiai susijusios su atvirųjų buveinių išsaugojimu:

„Agrarinė aplinkosauga ir klimatas“;

„Su „Natura 2000“ ir vandens pagrindų direktyva susijusios išmokos“.

Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos priemonės „Agrarinė aplinkosauga ir klimatas“ įgyvendinimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2015 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 3D-254, apibrėžtų priemonės veiklų įgyvendinimas prisideda prie biologinės įvairovės atkūrimo, išsaugojimo ir didinimo, palaikant arba atstatant pakankamos įvairovės ir ploto buveines.

Priemonės „Agrarinė aplinkosauga ir klimatas“ remiamų veiklų yra daugiau, tačiau su atvirųjų buveinių palaikymu ir tvarkymu labiausiai susijusios šios veiklos:

1. „Ekstensyvus pievų tvarkymas ganant gyvulius“ – 101 Eur/ha (metinė išmoka);
2. „Specifinių pievų tvarkymas“ – 69 Eur/ha;
3. „Ekstensyvus šlapynių tvarkymas“ – 208 Eur/ha.

Vykdydami veiklą „Ekstensyvus pievų tvarkymas ganant gyvulius“ pareiškėjai ir (arba) paramos gavėjai įsipareigoja:

1. Deklaruoti natūralias ir pusiau natūralias pievas, kurios daugiau nei 5 m. nebuvo persėtos kultūrinėmis daugiametėmis žolėmis;
2. Nearti pievų ir jų nepersėti kultūrinėmis žolėmis;
3. Neįrengti naujų drenažo, laistymo ir drėkinimo sistemų;
4. Pievose nenaudoti augalų apsaugos produktų, mineralinių ir organinių trąšų (išskyrus gyvulių ganymą);
5. Laikyti gyvulius ir vidutiniškai ganiavos laikotarpiu ganyti ne mažesniu intensyvumu kaip 0,3 SG/ha ir ne didesniu intensyvumu kaip 1 SG/ha įsipareigoto pagal Priemonės veiklą ploto;
6. Ganyti gyvulius tuose laukuose, kuriuose yra įsipareigota pagal veiklą;
7. Nenuganytos žolės likučius nušienauti ir išvežti iki spalio 30 d.;
8. Gyvulių ganymo laikotarpis nuo gegužės 1 d. iki spalio 30 d.

Pagal EUNIS klasifikaciją natūralioms ir pusiau natūralioms pievoms priskiriami visi sausųjų pievų (E1 tipas), nuolatinė mezotrofinių ganyklų ir ganomų pievų (E2.1 tipas) ir žemumų ir vidutinių aukštumų šienaujama pievų (E2.2 tipas) plotai. Tokios buveinės Kurtuvėnų RP teritorijoje užima 250,9 ha. Tai sudaro 10,7 % bendro kartografuotų atvirųjų buveinių ploto. Ar sukultūrintos, persėtos ir gausiai tręšiamos pievos (E2.6 tipas) ir nenaudojamų mezofitų pievos (E2.7 tipas) buveinės atitinka natūralių ir pusiau natūralių pievų kriterijus praktiškai nustatyti neįmanoma, nes kartografavimo metu nenustatyta ar E2.6 buveinės daugiau nei 5 metus nebuvo persėtos kultūrinėmis daugiametėmis žolėmis, o E2.7 buveinės buvo apleistos ir tikrai daugiau negu 5 metus neartos.

Vykdydami veiklą „Specifinių pievų tvarkymas“ pareiškėjai ir (arba) paramos gavėjai įsipareigoja:

1. Vykdyti veiklą Aplinkos ministerijos ar jos įgaliotos institucijos nustatytuose Europos Bendrijos svarbos natūralių ir saugomų rūšių buveinių plotuose. Informacija apie šiuos plotus skelbiama Paraiškų priėmimo informacinėje sistemoje (toliau – PPIS);

2. Nearti pievų ir jų nepersėti kultūrinėmis žolėmis;

3. Neįrengti naujų drenažo, laistymo ir drėkinimo sistemų;

4. Nenaudoti augalų apsaugos produktų, netręšti mineralinėmis ir organinėmis trąšomis (išskyrus gyvulių ganyimą), neskleisti nuotekų dumblo;

5. Laikyti gyvulius ir vidutiniškai ganiavos laikotarpiu juos ganyti ne didesniu intensyvumu kaip 1 SG/ha įsipareigotame pagal priemonės veiklą plote;

6. Gyvulių ganyimo laikotarpis – nuo gegužės 1 d. iki spalio 30 d.;

7. Šienavimą pradėti ne anksčiau kaip liepos 15 d.;

8. Nušienautos žolės nesmulkinti ir nepaskleisti. Žolė iš lauko turi būti išvežta, nušienauta iki spalio 15 d.

9. Privaloma nenuganytos žolės likučius nušienauti iki spalio 15 d.

EB svarbos natūralios buveinės (pagal nacionalinio ES svarbos buveinių inventorizavimo duomenis – BIGIS), patenkančios į Kurtuvėnų RP kartografuotas atvirąsias buveines pagal EUNIS klasifikaciją, užima 129,0 ha. Tai sudaro 5,5 % viso kartografuotų atvirųjų buveinių ploto. Iš jų 63,7 % patenka į žolynų (E tipo) buveines, 35,6 % patenka į pelkių (D tipo) buveines.

Vykdydami veiklą „Ekstensyvus šlapynių tvarkymas“ pareiškėjai ir (arba) paramos gavėjai įsipareigoja:

1. Vykdyti veiklą tik Aplinkos ministerijos ar jos įgaliotos institucijos nustatytuose šlapynių plotuose. Informacija apie šiuos plotus skelbiama PPIS (Paraiškų priėmimo informacinėje sistemoje);

2. Neįrengti naujų drenažo sistemų ar laistymo ir drėkinimo sistemų;

3. Nenaudoti mineralinių ir organinių trąšų (išskyrus gyvulių ganyimą), augalų apsaugos produktų;

4. Kasmet šienauti arba ganyti jose gyvulius, laikantis šių reikalavimų (pareiškėjas gali laisvai nuspręsti, ar ganyti, ar šienauti):

4.1. Šienauti pradėti ne anksčiau kaip liepos 15 d.;

4.2. Ganyti gyvulius ganiavos laikotarpiu ne didesniu intensyvumu kaip 1 SG/ha pagal priemonės veiklą deklaruotame plote;

4.3. Ganyti gyvulius nuo gegužės 1 d. iki spalio 30 d.;

4.4. Nenuganytos žolės likučius nušienauti. Pašalinti nušienautą žolę bei nenuganytos arba nušienautos žolės likučius iki kitų metų kovo 1 d.

Tikslinės programos rengėjai Aplinkos ministerijos prašymu į 1 punkte minimą duomenų bazę perkėlė buveinių kartografavimo Kurtuvėnų regioniniame parke metu sukartografuotus visų lygmenų aukštapelkių, tarpinių pelkių ir žemapelkių (D tipas) ir periodiškai sausų ir drėgnų pievų (E3 tipas) buveinių plotus, išskirtus pagal EUNIS klasifikaciją. Papildyta duomenų bazė skelbiama Paraiškų priėmimo informacinėje sistemoje (PPIS), patalpintoje VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro interneto svetainėje. Tokių papildomų (neišskirtų PPIS duomenų bazėje) buveinių bendras plotas Kurtuvėnų RP teritorijoje sudarė 233 ha. Naujai įbrėžti ar dalinai papildyti 86 buveinių kontūrai.

Bendras tinkamas paramai žemės ūkio naudmenų ir kitas plotas, už kurį mokama kompensacinė išmoka pagal minėtas veiklas, yra ne mažesnis kaip 1 ha. Pareiškėjai gali

dalyvauti šiose Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos priemonėse: „Su Natura 2000 ir vandens pagrindų direktyva susijusios išmokos“ ir „Išmokos už vietoves, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių“ deklaruodami tuos pačius plotus, kuriuos įsipareigojo tvarkyti pagal priemonės „Agrarinė aplinkosauga ir klimatas“ veiklas.

KPP priemonės „Su „Natura 2000“ ir vandens pagrindų direktyva susijusios išmokos“ vienas iš prioritetų – atkurti, išsaugoti ir pagerinti su žemės ūkiu ir miškininkyste susijusias ekosistemas. Biologinės įvairovės atkūrimas, išsaugojimas ir didinimas „Natura 2000“ vietovėse yra viena iš priemonės tikslinių sričių.

Parama pagal veiklos sritį „Parama „Natura 2000“ žemės ūkio paskirties žemėje“ skiriama kasmet už kiekvieną žemės ūkio paskirties žemės hektarą, esantį „Natura 2000“ teritorijoje, siekiant paramos gavėjams kompensuoti šiose vietovėse dėl direktyvų 92/43/EEB ir 2009/147/EB privalomų reikalavimų įgyvendinimo patirtas papildomas išlaidas ir prarastas pajamas. Paramos dydis:

- 54 Eur/ha ariamosios žemės;
- 70 Eur/ha natūralių ir pusiau natūralių pievų.

Pagal minėtą veiklos sritį paramos gali kreiptis ūkininkai (fiziniai ir juridiniai asmenys), kurių žemės ūkio valda arba jos dalis patenka į „Natura 2000“ vietovę. Kurtuvėnų RP bendras sukartografuotų atvirųjų buveinių plotas, patenkantis į „Natura 2000“, sudaro 235,0 ha. Tai sudaro 10,0 % nuo viso kartografuotų atvirųjų buveinių ploto. Iš jų 50,2 % patenka į žolynų (E tipo) buveines, 48,8 % patenka į pelkių (D tipo) buveines.

Pareiškėjams taikomi šie specifiniai reikalavimai:

- deklaruotas žemės ūkio naudmenų plotas – ne mažesnis kaip 0,5 ha;
- pareiškėjas privalo užsiimti minimalia žemės ūkio veikla;
- valdoje turi būti taikomas bent vienas apribojimas:
  - draudžiama suarti pievas ar ganyklas arba persėti jas kultūrinėmis žolėmis;
  - draudžiama naudoti trąšas ir pesticidus ar kalkinti žemės ūkio naudmenas;
  - draudžiama sausinti arba kitaip keisti teritorijos hidrologinį režimą;
  - apribotas ganomųjų gyvulių skaičius hektarui, nustatyti ganymo ar šienavimo terminai.

Jeigu šienavimo ar ganymo terminai konkrečioje teritorijoje nėra reglamentuojami, šienavimas pradedamas ne anksčiau kaip birželio 15 d. (jei ganomi gyvuliai – ganiava nuo gegužės 1 d. iki spalio 30 d. neintensyviau kaip 1 SG/ha). Nupjauta žolė (šienas, žalioji masė ar kt.) ganyklose arba pievose turi būti sutvarkyta (išvežta iš lauko; supresuota; šienas sudėtas į kūgius) iki spalio 30 d. Su tuo pačiu plotu dalyvaujant „Specifinių pievų tvarkymo“ veikloje šienavimas pradedamas ne anksčiau kaip liepos 15 d.

Tikslinėje programoje numatytų priemonių įgyvendinimui reikalingų lėšų poreikis Kurtuvėnų RP sudaro 27 614 483 Eur. Didžiausias dėmesys turėtų būti skirtas pirmojo tvarkymo ir finansavimo prioriteto buveinėms (437 tvarkymo plotams), kurios užima bendrą 1216,8 ha plotą (7 lentelė). Jų išsaugojimui ar sutvarkymui reikėtų 16 846 838 Eur. Antrojo ir trečiojo tvarkymo ir finansavimo prioriteto buveinės užima panašų plotą ir jų išsaugojimui ar sutvarkymui reikėtų kur kas mažesnių lėšų nei pirmojo prioriteto buveinėms.

7 lentelė. Buveinių tvarkymo ir finansavimo prioritetai.

Buveinės tvarkymo prioritetas	Tvarkymo plotai, vnt.	Plotas, ha	Lėšų poreikis, Eur
1	437	1216,83	16 846 838
2	92	437,89	5 181 536
3	97	372,87	5 586 109
Priemonės nenumatomos	134	314,80	-
Iš viso:	760	2342,39	27 614 483

Tikslinės programos 1 priede tarp galimų finansavimo šaltinių nurodyta ir Kaimo plėtros programos parama. Kiek konkrečiai atvirųjų buveinių bus išsaugota ar sutvarkyta ūkininkams pasinaudojus KPP išmokomis kol kas neįmanoma pasakyti, nes nėra žinomi konkretūs deklaravimo duomenys. Tikėtina, kad ūkininkai, dalyvaudami konkrečiose KPP veiklose, ženkliai prisidės prie atvirųjų buveinių palaikymo, atkūrimo, išsaugojimo, užtikrinant gerą biologinės įvairovės būklę, todėl tikslinės programos įgyvendinimui reikalingų lėšų poreikis iš kitų finansavimo šaltinių (ES struktūrinė parama, valstybės biudžeto lėšos, aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšos ir pan.) turėtų būti gerokai mažesnis.

6. TIKSLINĖS PROGRAMOS DERINIMAS IR TVIRTINIMAS

Buveinių kartografavimo preliminarūs rezultatai bei tikslinės programos paskirtis, tikslai ir uždaviniai, numatomos preliminarios priemonės buvo pristatytos Kurtuvėnų regioninio parko lankytojų centre susitikime su parko gyventojais ir žemės savininkais 2015 m. lapkričio 6 d. Susitikimas buvo skirtas aktyviai veikiantiems vietos bendruomenių atstovams, ūkininkams, gyventojams, savivaldos, miškų urėdijų ir kitų atsakingų institucijų atstovams.

Tikslinės programos projektas tai pačiai tikslinei auditorijai Kurtuvėnų regioninio parko lankytojų centre buvo pristatytas 2016 m. vasario 12 d. Žemės savininkai buvo supažindinti su jų sklypuose siūlomomis priemonėmis, kuriomis siekiama atkurti ir palaikyti atvirąsias buveines bei jose esančią biologinę įvairovę.

Parengta Kurtuvėnų RP atvirųjų buveinių geros būklės palaikymo ir užtikrinimo tikslinė programa (tekstas ir 1, 2, 3 bei 4 priedai) išsiųsta derinimui šioms su programos įgyvendinimu susijusioms atsakingoms institucijoms:

- Kelmės r. savivaldybės administracijai;
- Šiaulių r. savivaldybės administracijai;
- Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamentui;
- Kultūros paveldo departamento prie LR kultūros ministerijos Šiaulių teritoriniam padaliniui;
- Kuršėnų miškų urėdijai;
- Šiaulių miškų urėdijai;
- Kurtuvėnų regioninio parko direkcijai.

Kelmės r. ir Šiaulių r. savivaldybių administracijos, Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamentas, Kultūros paveldo departamento prie LR kultūros ministerijos Šiaulių

teritorinis padalinys ir Kuršėnų miškų urėdija Kurtuvėnų regioninio parko tikslinę programą suderino be pastabų. Šiaulių miškų urėdija ir Kurtuvėnų regioninio parko direkcija tikslinę programą suderino su pastabomis. Gautos pastabos buvo išanalizuotos, pateikti siūlymai kaip į jas planuojama atsižvelgti.

Tikslinė programa buvo išsiųsta derinimui ir Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos (VSTT), kurios direktorius turėtų tvirtinti su atsakingomis institucijomis suderintą programą. Tikslinė programa buvo pristatyta VSTT specialistams 2016 m. balandžio 5 d. Saugomų teritorijų nacionaliniame lankytojų centre. Šio susitikimo metu, kuriame dalyvavo ir Kurtuvėnų RP direkcijos atstovai, taip pat buvo aptartos atsakingų institucijų pateiktos pastabos. VSTT suderino tikslinę programą su pastabomis. Pagal atsakingų institucijų ir VSTT pateiktas pastabas pataisyta Kurtuvėnų regioninio parko tikslinė programa pateikta Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos galutiniam tvirtinimui.

7. SĖKMINGO TIKSLINĖS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO SĄLYGŲ IR LAUKIAMO POVEIKIO ANALIZĖ

Apie tikslinės programos sėkmingą įgyvendinimą ir poveikį turėtų būti sprendžiama pagal toliau nurodytus kriterijus:

1. Sukurtas ir tinkamai veikiantis pelkių ir žolynų buveinėse susidarančios biomasės panaudojimo mechanizmas;
2. Atkurta ir palaikoma palanki pelkių buveinių apsaugos būklė;
3. Atkurta ir palaikoma palanki žolynų buveinių apsaugos būklė;
4. Maksimaliai sumažėjusios invazinių rūšių populiacijos žolynų buveinėse, sustabdytas jų tolesnis plitimas ir užtikrinta populiacijų kontrolė.

Tikslinės programos priemonių įgyvendinimo veiksmingumas turėtų būti vertinamas nuolat, o po 5 įgyvendinimo metų turi būti atliktas išsamus vertinimas, kurio pagrindu būtų galima koreguoti, tikslinti ar keisti numatytas tvarkymo priemones ir jų įgyvendinimo periodiškumą.

8. KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO ATVIRŪJŲ BUVEINIŲ ATKŪRIMO IR GEROS BŪKLĖS PALAIKYMO TIKSLINĖS PROGRAMOS PROJEKTAS

PATVIRTINTA

Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos
prie Aplinkos ministerijos direktoriaus
2016 m. d. įsakymu Nr.

KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO ATVIRŪJŲ BUVEINIŲ ATKŪRIMO IR GEROS BŪKLĖS PALAIKYMO TIKSLINĖ PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

I-1. Kurtuvėnų regioninio parko (toliau – RP) atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo 2016–2025 metų tikslinė programa (toliau – Programa) parengta atsižvelgiant į tai, kad atvirosios buveinės Kurtuvėnų regioniniame parke, kuriame didelę dalį sudaro miškai, yra labai svarbios visų ekosistemų stabilumui ir biologinei įvairovei palaikyti. Dėl nebevykdomos ūkinės veiklos, klimato kaitos dalis atvirųjų buveinių užauga krūmais ir medžiais, keičiasi jų struktūra, blogėja būklė. Kiekvieno tipo buveinėms, atsižvelgus į jų prigimtį ir būklę, būtina parinkti tvarkymo ir palaikymo priemonės, kurios ne tik užtikrintų jų ilgalaikį stabilumą, bet ir būtų ekonomiškai pagrįstos.

I-2. Programos paskirtis – parengti ir įgyvendinti ilgalaikių priemonių kompleksą, skirtą atkurti ir palaikyti regioninių parkų atvirąsias buveines kaip ypač svarbius biologinės įvairovės apsaugos komponentus, siekiant užtikrinti visos saugomos teritorijos ir ekosistemų komplekso stabilumą, bei numatyti atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslus ir uždavinius iki 2025 metų.

I-3. Programoje numatytas strateginis atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslas, atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo tikslai, jų vertinimo kriterijai, uždaviniai tikslams pasiekti, priemonės uždaviniams įgyvendinti, taip pat Programos įgyvendinimo finansavimas ir Programą įgyvendinančios institucijos.

I-4. Programa parengta ir įgyvendinama viešai svarstant ir derinant suinteresuotų visuomenės grupių nuomonę atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo klausimais, kiek leidžia galimybės, derinant savininkų, valdytojų ir naudotojų, aplinkosaugos ir kitų atsakingų institucijų su atvirųjų buveinių atkūrimu ir geros būklės palaikymu susijusių sričių atstovų poreikius ir interesus.

I-5. Programoje numatytų priemonių įgyvendinimui reikalingų lėšų poreikis, galimi priemonių finansavimo šaltiniai, finansavimo prioritetai, už priemonių įgyvendinimą atsakingos institucijos, priemonių įgyvendinimo terminai ir periodiškumas, priemonėmis apimami tvarkymo plotai pateikti Programos **1 priede**. Sudedamąją Programos dalimi yra ir atvirųjų buveinių tvarkymo priemonių brėžiniai, kuriuose pažymėtos į tvarkymo plotus

patenkančių valstybinės bei privačios nuosavybės sklypų, taip pat laisvo valstybinio žemės fondo plotų ribos ir suplanuotos rekomendacinio pobūdžio priemonės.

II. ATVIRŪJŲ BUVEINIŲ ATKŪRIMO IR GEROS BŪKLĖS PALAIKYMO TIKSLAI, VERTINIMO KRITERIJAI, UŽDAVINIAI IR PRIEMONĖS

II-1. Atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo **strateginis tikslas** – atkurti degradavusias atvirąsias buveines, palaikyti esančių atvirųjų buveinių palankią būklę ir užtikrinti jų ilgalaikį stabilumą su joms būdinga biologine įvairove.

Kurtuvėnų regioninio parko teritorijoje atvirosios buveinės (pagal EUNIS klasifikaciją priskiriamos prie D, E, F, H, I ir J tipų), išskyrus urbanizuotas teritorijas, iš viso užima 2 342,4 ha arba 13,5 % viso regioninio parko ploto (17 266,0 ha).

Didžiausią atvirųjų buveinių dalį Kurtuvėnų regioniniame parke užima žolynai (E tipo buveinės) – 1 789,1 ha (76,5 % visų atvirųjų buveinių arba 10,3 % viso regioninio parko ploto). Dirbami laukai (I tipas) užima 282,5 ha (12,0 % atvirųjų buveinių arba 1,5 % regioninio parko ploto). Pelkių buveinės (D tipas) užima 226,6 ha (9,7 % atvirųjų buveinių arba 1,3 % regioninio parko ploto). Viržynų ir krūmynų (F tipas), žemyninės buveinės be augalų arba su reta jų danga (H tipas) ir statiniai, pramoninės ir kitos dirbtinės buveinės (J tipas) užima nedidelius plotus ir sudaro mažą visų kartografuotų atvirųjų buveinių dalį.

Grėsmės buveinėms kyla dėl buveinės esamos būklės, greta esančių buveinių būklės, kitų gamtinių veiksnių, galinčių reikšmingai paveikti buveines (padėtis reljefo elementų, vandens telkinių, miškų atžvilgiu), taip pat antropogeninių veiksnių (kelių tinklas, gyvenviečių, pavienių sodybų gretimybė, vykdoma veikla ir kt.).

Pelkių buveinėms daugiausia grėsmių kyla dėl natūralių veiksnių įtakos arba dėl natūralių kaitų, kurioms pradžia duoda arba jas skatina žmonių veikla.

Kaip viena iš svarbiausių grėsmių pelkių buveinėms, nustatytas užtvvinimas (K01.04), kuris egzistuoja 52 kartografuotiems pelkių buveinių plotams. Svarbiausias veiksnys, galintis sukelti užtvvinimą, yra bebrų veikla. Dauguma pelkių buveinių, esančių šalia upių, ežerų ar kitų natūralių vandens telkinių, gali būti užtvindytos, jeigu bebrai patvenktų vandens tėkmes. Kai kurioms buveinėms užtvvinimo grėsmė yra didelė, nes jos yra greta jau egzistuojančių bebrų užtvankų arba netolimoje aplinkoje yra bebrų užtvankų.

Pačią didžiausią grėsmę pelkių buveinėms kelia rūšių sudėties pokyčiai (K02.01), kurie vyksta dėl įvairių priežasčių, tiek tiesiogiai veikiančių pelkių buveines, tiek joms darančių įtaką netiesiogiai. Dauguma rūšių sudėties pokyčių vyksta dėl labai menko pelkių buveinių naudojimo ar visiško nenaudojimo. Dėl to buveinės apauga nendrėmis, krūmais ir medžiais. Didelės įtakos turi ir vykstanti eutrofikacija (K02.03), kurią taip pat sukelia menkas naudojimas, sumažėjęs vandens lygis (M01.05) ir spartus organinių medžiagų kaupimasis bei jų mineralizacija esant sulėtėjusiam durpėdaros procesui. Kitos grėsmės turi didesnės įtakos tik pavieniams buveinių plotams. Invazinių rūšių skverbimasis (I01) turi įtakos kai kurioms

nendrynų buveinėms (D5.1 tipas), bet dabar nustatyti svetimžemiai augalai reikšmingai šių buveinių pakeisti negali.

Žolynų buveinėms, kurios beveik visos susidariusios ir egzistuoja dėl žmonių veiklos, didžiausią grėsmę kelia grėsmės, kurios tiesiogiai siejasi su jų naudojimo intensyvumu.

Viena iš didžiausių grėsmių, kylančių žolynų buveinėms, yra nebešienavimas (A03.03). Jeigu sukultūrintoms, persėtoms ir gausiai tręšiamoms pievoms (E2.6 tipas) ši grėsmė yra neintensyvi arba vidutinė, tai nenaudojamų mezofitų pievų (E2.7 tipas) ir nenaudojamų sausų pievų (E1.D tipas) buveinėms ji yra intensyvi. Tą patį galima pasakyti ir apie ganyklų apleidimo grėsmę (A04.03).

Dėl menko žolynų buveinių naudojimo kyla ir kitos labai reikšmingos grėsmės. Pirmiausia – apželdinimas arba savaiminis apžėlimas mišku (B01). Ši grėsmė identifiukuota 256 kartografuotiems žolynų buveinių plotams. Dėl menko naudojimo taip pat kyla invazinių svetimžemių rūšių grėsmė (I01). Ši grėsmė, daugiausia vidutinio intensyvumo ir intensyvi, egzistuoja net 377 kartografuotiems žolynų plotams. Dėl tos pačios priežasties grėsmę žolynų buveinėms kelia rūšių sudėties pokyčiai (K02.01). Nenaudojamose arba mažai naudojamose buveinėse ima sparčiai keistis rūšių sudėtis, atsiranda daug nebūdingų rūšių.

Kitos grėsmės, tokios kaip vertimas dirbamais laukais (A02.03), per intensyvus ganymas (A04.01), atliekų šalinimas (E03) kelia grėsmę nedideliame skaičiu kartografuotų žolynų buveinių plotų. Pavieniams buveinių plotams nustatytos ir kitos grėsmės, tokios kaip: užtvėninimas (K01.04), hidrologinio režimo pokyčiai (M01.05).

Dirbamų laukų buveinėms dažniausiai identifiukuota grėsmė yra dirbamų laukų apželdinimas mišku (B01), taip pat pesticidų naudojimas (A07), invazinių svetimžemių rūšių skverbimasis (I01).

Dirbtinėms buveinėms (J tipas) grėsmių nedaug, dažniausia jos kelia grėsmę greta esančioms buveinėms, nes jose telkiasi invazinių rūšių židiniai, kartais šios buveinės yra kitokios taršos židiniai.

Buveinės suskirstytos į keturias būklės kategorijas: geros, patenkinamos, blogos ir labai blogos būklės. Pelkių (D tipas) buveinių vertinimui svarbiausiais kriterijais laikyti medžių projekcinis padengimas, krūmų projekcinis padengimas ir sausėjimas kanalais. Analogiškai vertinta ir žolynų (E tipas) buveinių būklė, tik naudota daugiau kriterijų: medžių projekcinis padengimas, krūmų projekcinis padengimas, nebūdingų rūšių projekcinis padengimas, svetimžemių rūšių gausumas, šienavimas ir ganymas. Krūmynų buveinių (H tipas) būklė vertinta atsižvelgus į medžių projekcinį padengimą, nebūdingų rūšių projekcinį padengimą, svetimžemių rūšių gausumą, šienavimą ir ganymą.

Geros būklės buveinių yra tik 11 inventorizuotų plotų. Iš jų tik du plotai yra aukštapelkių buveinės (D1.1 tipas), vienas plotas – rūšių turtingos šaltiniuotos žemapelkės (D4.1 tipas), o likusieji – biologinės įvairovės apsaugos požiūriu mažiausiai vertingos buveinės – nendrynai, kuriuose nėra stovinčio vandens (D5.1 tipas). Patenkinamos būklės yra 48 pelkinių buveinių plotai, o visos kitos buveinės – blogos arba labai blogos būklės. Tarp

labai blogos būklės buveinių vyrauja tarpinės pelkės (D2.3 tipas) – taip įvertinta net 12 šių buveinių plotų.

Žolynų buveinių būklė proporcingai yra geresnė negu pelkių buveinių būklė. Iš viso 70 plotų (234,60 ha) įvertinti kaip geros būklės, 107 plotai (313,07 ha) – patenkinamos būklės, tačiau net 351 plotas yra blogos arba labai blogos būklės.

Tarp geros būklės buveinių vyrauja nuolatinės mezotrofinės ganyklos ir ganomos pievos (E2.1 tipas) (28 plotai) bei sukultūrintos, persėtos ir (arba) gausiai tręšiamos pievos (E2.6 tipas) (29 plotai) buveinės, kurios vis dar ekstensyviai, retai intensyviai naudojamos ūkinėms reikmėms, o kitų tipų geros būklės buveinių (pvz., E2.2, E3.5) yra labai mažai. Tarp labai blogos ir blogos būklės buveinių didžiausią dalį sudaro nenaudojamos mezofitų pievos (E2.7 tipas) ir apleistos sausos pievos (E1.D tipas). Apleistos sausos pievos pasižymi ypač didele biologine įvairove ir svarbios ekologiniu požiūriu, todėl jų tvarkymui turėtų būti skiriamas prioritetas dėmesys.

Strateginiam tikslui pasiekti įgyvendinant Programą nustatyti atvirųjų buveinių atkūrimo ir geros būklės palaikymo **tiksiai, uždaviniai ir priemonės**.

Pirmas tikslas – atkurti ir palaikyti palankią aukštapelkių buveinių būklę ir užtikrinti jų ilgalaikį stabilumą.

Kurtuvėnų regioniniame parke iš viso kartografuota 15 aukštapelkių (D1.1 tipas) plotų, kurie užima 15,1 ha. Dalis aukštapelkių yra pažeistos sausinamosios melioracijos: 2 plotai yra pažeistos aukštapelkės (D1.12 tipas), kurie užima 3,7 ha ir 1 plotas – aktyvios aukštapelkės (D1.11 tipas), kuris užima 1,9 ha. Sumažėjus vandens lygiui pelkėse, prasidėjo ir tebevyksta jų buveinių kaita – virsta pelkiniais miškais arba smarkiai sumažėjęs atviros pelkės dalies plotas, mineralizuojasi durpių klodas. Aukštapelkių buveinės yra labai svarbios biologinės įvairovės požiūriu ir visam teritorijos ekologiniam stabilumui. Svarbiausia yra atkurti aukštapelkių hidrologinį režimą, augalijos struktūrą buveinėse ir užtikrinti, kad jos tikslingai (taikant miškotvarkos priemones arba jų sąmoningai netaikant) nebūtų verčiamos miškų buveinėmis.

Aukštapelkių buveinių (D1.1 tipas) būklės **vertinimo kriterijai**:

- Hidrologinis režimas – patvenkti sausinamieji kanalai;
- Sparčiai augantys būdingųjų rūšių medžiai – nėra;
- Nebūdingųjų rūšių medžiai – nėra;
- Krūmų ardo projekcinis padengimas – ne daugiau kaip 20 %;
- Samanų ardo projekcinis padengimas – ne mažiau kaip 80 %.

Pirmam tikslui pasiekti reikia įgyvendinti šiuos **uždavinius**:

1. Atkurti sausinamosios melioracijos pažeistų aukštapelkių hidrologinį režimą.

Uždaviniui įgyvendinti numatomos **priemonės**:

- 1.1. Sausinamųjų kanalų tvenkimas.

2. Pašalinti perteklinius medžius ir krūmus, kad būtų atkurta aukštapelkių buveinėms būdinga vertikalioji struktūra. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

- 2.1. Sparčiai augančių ir perteklinių medžių ir krūmų ardo medžių šalinimas.

2.2. Krūmų šalinimas.

2.3. Medžių ir krūmų atžalų šalinimas.

3. Parengti ilgalaikių aukštapelkių apsaugos priemonių ir miškų ūkio žemės naudojimo ir poreikių derinimo priemonių planą. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

3.1. Apibrėžti aukštapelkių buveinių naudojimo miškų ūkio tikslais režimą ir inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kuriais būtų suderinta ir reglamentuota šių buveinių apsauga.

Antras tikslas – atkurti ir palaikyti palankią žemapelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinių būklę ir užtikrinti jų ilgalaikį stabilumą.

Kurtuvėnų regioniniame parke iš viso kartografuota 11 plotų šaltiniuotų rūšių negausių pelkių ir pelkių su minkšto vandens šaltiniais (D2.2 tipas), kurie užima 36,8 ha, 25 plotai tarpinių pelkių ir liūnų (D2.3 tipas), kurie užima 56,2 ha, 9 plotai rūšių turtingų šaltiniuotų žemapelkių (D4.1 tipas), kurie užima 9,9 ha, 2 plotai slėnių pelkių (D2.1 tipas), kurie užima 1,1 ha bei 40 plotų viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens (D5 tipas), kurie užima 107,6 ha. Dalis pelkių pažeistos sausinamosios melioracijos. Iš viso grioviais nusausinti 36 šių tipų pelkių buveinių plotai, kurie užima 111,7 ha. Buveinėse sumažėjus vandens lygiui prasidėjo ir tebevyksta jų buveinių kaita – virsta pelkiniais miškais, smarkiai sumažėjęs atviros pelkės dalies plotas, plinta ir įsigali nebūdingos rūšys (ypač paprastosios nendrės), mineralizuojasi durpių klodas. Kadangi susidaranti augalų biomasė nenaudojama, ji kaupiasi buveinėse ir dar labiau skatina eutrofikaciją bei tolesnę buveinių degradaciją. Šaltiniuotų pelkių, slėnių pelkių ir tarpinių pelkių buveinės yra labai svarbios biologinės įvairovės požiūriu ir visam teritorijos ekologiniam stabilumui. Dėl to svarbu atkurti šių tipų pelkių hidrologinį režimą, augalijos struktūrą buveinėse, organizuoti nuolatinį biomasės šalinimą ir užtikrinti, kad jos tikslingai (taikant miškotvarkos priemones arba jų sąmoningai netaikant) nebūtų verčiamos miškų buveinėmis. Prioritetas turėtų būti teikiamas šaltiniuotų pelkių, slėnių pelkių ir tarpinių pelkių buveinių tvarkymui.

Šaltiniuotų pelkių, slėnių pelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinių (D2.1, D2.2, D2.3, D4.1 ir D5 tipai) būklės **vertinimo kriterijai**:

- Hidrologinis režimas – patvenkti sausinamieji kanalai;
- Medžių ardo projekcinis padengimas – nėra arba pavieniai medžiai;
- Krūmų ardo projekcinis padengimas – ne daugiau kaip 10 %;
- Nendrių projekcinis padengimas – nėra arba ne daugiau kaip 10 %;
- Žolių ardo projekcinis padengimas – ne daugiau kaip 60 %;
- Samanų ardo projekcinis padengimas – ne mažiau kaip 60 %.

Antram tikslui pasiekti reikia įgyvendinti šiuos **uždavinius**:

4. Atkurti sausinamosios melioracijos pažeistų buveinių hidrologinį režimą. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

4.1. Sausinamųjų kanalų tvenkimas.

5. Pašalinti perteklinius medžius ir krūmus, kad būtų atkurta buveinėms būdinga vertikaloji struktūra. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

5.1. Perteklinių medžių ir krūmų ardo medžių šalinimas.

5.2. Krūmų šalinimas.

5.3. Medžių ir krūmų atžalų šalinimas.

6. Užtikrinti ilgalaikį biomasės (žolinių augalų ir krūmų bei medžių atžalų) šalinimą iš buveinių, geriausiai atitinkantį jų ekologinius poreikius ir lemiantį biologinės įvairovės apsaugą bei stabilumą. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

6.1. Pjauti žolinius augalus, žolių arde esančias medžių ir krūmų atžalas ir jų biomasę šalinti iš buveinių plotų.

7. Parengti ekonomiškai pagrįstą šaltiniuotų pelkių, slėnių pelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinėse susidarancios biomasės panaudojimo programą. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

7.1. Sukurti šaltiniuotų pelkių, slėnių pelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinėse susidarancios biomasės panaudojimo mechanizmą.

Trečias tikslas – atkurti ir palaikyti palankią žolynų buveinių būklę ir užtikrinti jų ilgalaikį stabilumą.

Kurtuvėnų regioniniame parke iš viso kartografuoti 528 žolynų buveinių (E tipas) plotai, kurie užima 1789,1 ha (iš jų 31 plotas arba 67,0 ha – sausosios pievos (E1 tipas), 450 plotų arba 1502,8 ha mezofitų pievų (E2 tipas), 23 plotai arba 103,3 ha periodiškai sausos ir drėgnos pievos (E3 tipas), 24 plotai arba 105,7 ha pamiškių, miško aikštelių pievų ir aukštieji eutrofiniai žolynai (E5 tipas)). Dėl pasikeitusių ūkininkavimo tradicijų, demografinės gyventojų sudėties, žemės ūkio politikos ir kitų priežasčių, didelė dalis žolynų buveinių nebenaudojamos ūkiniais tikslais. Iš visų kartografuotų žolynų buveinių plotų 311 plotuose, kurie užima 987,7 ha, žolė nepjaunama ir neganomi gyvuliai. Nenaudojamos pievos ir ganyklos bei kitos žolynų buveinės apauga krūmais ir medžiais, įsigali nebūdingos ir invazinės rūšys. Ilgainiui žolynų buveinės virsta miškų ir krūmynų buveinėmis. Nemažos įtakos žolynų buveinių nykimui turi jų apsodinimas miško kultūromis. Žolynų buveinės yra labai svarbios biologinės įvairovės požiūriu ir visam teritorijos ekologiniam stabilumui. Dėl to svarbu atkurti šių tipų buveinių augalijos struktūrą ir užtikrinti jų ilgalaikį naudojimą ūkiniais tikslais.

Žolynų buveinių (E tipas) būklės **vertinimo kriterijai**:

- Medžių ardo projekcinis padengimas – nėra (gali būti pavienių senų medžių arba jų guotų);
- Krūmų ardo projekcinis padengimas – ne daugiau kaip 1 %;
- Nebūdingų žolinių augalų projekcinis padengimas – nėra arba ne daugiau kaip 10 %;
- Svetimžemių rūšių gausumas – nėra arba pavieniai individai;
- Šienavimas ir (arba) ganymas – kasmet, bet ne rečiau kaip kas 2 metai.

Trečiam tikslui pasiekti reikia įgyvendinti šiuos **uždavinius**:

8. Pašalinti buveinėse išplitusius medžius ir krūmus, kad būtų atkurta žolynų buveinėms būdinga vertikalioji struktūra. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

8.1. Iškirsti ir iš buveinių pašalinti dėl menko buveinių naudojimo suvešėjusius įvairaus amžiaus medžius ir krūmus.

9. Užtikrinti ilgalaikį buveinių ūkinį naudojimą (žolės pjovimą ir (arba) ganymą), geriausiai atitinkantį jų ekologinius poreikius ir užtikrinantį biologinės įvairovės apsaugą bei stabilumą. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

9.1. Žolės pjovimas ir šalinimas.

9.2. Gyvulių ganymas.

10. Kontroliuoti ir naikinti invazinius ir pavojų atvirųjų buveinių bei biologinės įvairovės stabilumui keliančius svetimžemius augalus. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

10.1. Gausialapio lubino kontrolė ir naikinimas.

10.2. Sosnovskio barščio kontrolė ir naikinimas.

10.3. Sumedėjusių svetimžemių augalų kontrolė ir naikinimas.

10.4. Kitų svetimžemių žolinių augalų kontrolė ir naikinimas.

11. Parengti ekonomiškai pagrįstą žolynų buveinėse susidarančios biomasės panaudojimo programą. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

11.1. Sukurti žolynų buveinėse susidarančios biomasės panaudojimo mechanizmą.

Ketvirtas tikslas – sumažinti antropogeninių buveinių neigiamą poveikį natūralioms buveinėms ir jų stabilumui.

Kurtuvėnų regioniniame parke iš viso kartografuoti 145 plotai antropogeninių buveinių, kurios priklauso keturiems tipams: viržynai ir krūmynai (F tipas), žemyninės buveinės be augalų arba su reta jų danga (H tipas), nuolat dirbami arba neseniai dirbti žemės ūkio plotai, sodai ir sodybiniai sklypai (I tipas) bei statiniai, pramoninės ir kitos dirbtinės buveinės (J tipas). Šių tipų buveinės iš viso užima 326,6 ha. Didžiausią dalį sudaro nuolat dirbami arba neseniai dirbti žemės ūkio plotai, sodai ir sodybiniai sklypai (I tipas), kurie kartografuoti 117 plotų arba 266,1 ha. Šios buveinės susidariusios ir palaikomos vykdant ūkinę veiklą ir atskirų priemonių joms tvarkyti nereikia. Statiniai, pramoninės ir kitos dirbtinės buveinės (J tipas) kartografuotos 21 plote, kurie užima 27,7 ha. Didžiausią šių buveinių dalį sudaro retai pastatyti pastatai (J2 tipas) – inventorizuoti 14 plotų arba 20,7 ha. Pramoninės kasybos plotai (J3 tipas) kartografuoti 3 plotuose arba 3,9 ha, transporto tinklai ir kitos teritorijos su kieta danga (J4 tipas) – 3 plotuose arba 2,3 ha. Atliekų šalinimo vietos (J6 tipas) kartografuotos 1 plote arba 0,8 ha. Krūmų plantacijos (FB tipas), kurios visos yra dirbtinės kilmės ir apima dekoratyvinių krūmų ir vaiskrūmių plantacijas, kartografuotos 5 plotuose, kurie užima 30,8 ha. Žemyninės buveinės be augalų arba su reta jų danga (H tipas) kartografuotos 2 plotuose, kurie užima 1,0 ha. Antropogeninių buveinių grupėje daugiausia problemų kyla dėl nenaudojamų kaimo statinių (J2.6 tipas) ir neseniai apleistų atvirų mineralinių medžiagų karjerų (J3.3 tipas) tvarkymo. Svarbu sutvarkyti teritorijas taip, kad į gretimas buveines nesklisėtų teršalai, neplistų svetimžemės rūšys ir nekiltų kitų pavojų aplinkai bei žmonėms.

Antropogeninių buveinių (F, H, I, J tipai) būklės **vertinimo kriterijai**:

– Vizualioji tarša – nėra;

- Aplinkos taršos šaltiniai – nėra;
- Svetimžemių rūšių gausumas – nėra arba pavieniai individai.

Ketvirtam tikslui pasiekti reikia įgyvendinti šiuos **uždavinius**:

12. Parengti nenaudojamų karjerų (J tipas) tvarkymo priemonių planą ir jį įgyvendinti, siekiant atkurti potencialias atvirąsias buveines ir palaikyti jų stabilumą. **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

12.1. Pašalinti karjeruose ir jų prieigose esančias atliekas ir taikyti prevencines priemones neteisėtam atliekų šalinimui.

12.2. Parengti individualius karjerų rekultivacijos ir pavertimo atvirosiomis buveinėmis planus.

13. Kontroliuoti ir naikinti invazinius ir pavojų gretimoms buveinėms keliančių svetimžemių augalų židinius (J tipas). **Uždaviniui** įgyvendinti numatomos **priemonės**:

13.1. Kontroliuoti ir naikinti svetimžemius ir invazinius augalus.

Tikslinės programos tvarkymo priemonių aprašymai pateikiami **2 priede**.

II-2. Buveinės, patenkančios į nekilnojamųjų kultūros vertybių teritorijas, ir buveinės, kuriose yra kultūros paveldo objektai, tvarkomos pagal bendrąsias kiekvienam buveinės tipui nustatytas tvarkymo priemones, jeigu jos neprieštarauja nustatytiems paveldosaugos reikalavimams. Kitais atvejais buveinės tvarkomos:

II-2.1. pagal kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų reglamentus (statybos techninius reglamentus), patvirtintus aplinkos ir kultūros ministrų;

II-2.2. pagal kultūros ministro patvirtintus paveldo tvarkybos reglamentus, nustatančius reikalavimus konkrečioms tvarkybos darbams.

Tvarkymo plotai, patenkantys į nekilnojamųjų kultūros vertybių teritorijas, ir tvarkymo plotai, kuriuose yra kultūros paveldo objektai, pažymėti žvaigždute Programos **3 priede**.

II-3. Tvarkymo plotų, į kuriuos patenka dalis kertinių miško buveinių, tvarkymo priemonės turi būti derinamos su miškų urėdijomis. Tikslinėje programoje numatytos priemonės neprieštarauja kertinių miško buveinių išsaugojimo priemonėms.

II-4. Buveinių tvarkymo prioritetai, tuo pačiu ir tvarkymo darbų finansavimo prioritetai, buvo nustatyti atsižvelgus į buveinės tipą, to tipo buveinių ekologinę vertę ir jų svarbą gretimoms ekosistemoms, taip pat į buveinės gamtosauginę vertę. Visos europinės svarbos buveinės, neatsižvelgus į jų tipus, priskiriamos pirmojo tvarkymo ir finansavimo prioriteto buveinėms. Buveinių tvarkymo plotai pagal prioritetus pateikiami žemėlapyje (**4 priedas**).

III. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

III-1. Programa įgyvendinama pagal 3 metams sudaromą konkrečių priemonių planą. Sudaromi 3 Programos įgyvendinimo planai: 2016–2018, 2019–2021 ir 2022–2025 metams. Programos įgyvendinimo priemonių planus tvirtina Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos.

III-2. Programa įgyvendinama iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, valstybės biudžeto asignavimų, Aplinkos apsaugos rėmimo programos, Kaimo plėtros programos, Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programos ir kitų lėšų.

III-3. Programos įgyvendinimą organizuoja Kurtuvėnų regioninio parko direkcija. Parko direkcijoje turi būti paskirtas atsakingas asmuo, kuris tiesiogiai koordinuos plane numatytus veiksmus. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos atlieka Programos stebėseną ir priežiūrą.

III-4. Įgyvendinant Programą dalyvauja fiziniai ir juridiniai asmenys, įtraukti į šios programos įgyvendinimą, bei suinteresuotos institucijos ar įstaigos.

III-5. Kurtuvėnų regioninio parko direkcija metinėje veiklos ataskaitoje kasmet teikia Valstybinės saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos informaciją apie Programos įgyvendinimą.

III-6. Visuomenė apie Programos įgyvendinimą informuojama viešai paskelbiant tarpines (2018 ir 2021 metų) ir galutinę (2026 metų) ataskaitas.

III-7. Tikslinė programa turi būti periodiškai tikslinama, atsižvelgiant į tai, kiek ir kokių numatytų priemonių yra įgyvendinta (neįgyvendinta), į realų Programos priemonių poveikį, atsiradusius naujus veiksnius ir siekiant įvertinti Programos įgyvendinimo rezultatus bei efektyvumą.

Kurtuvėnų regioninio parko atvirųjų buveinių atkūrimo
ir geros būklės palaikymo tikslinės programos
1 priedas

**KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO ATVIRŪJŲ BUVEINIŲ ATKŪRIMO IR GEROS BŪKLĖS PALAIKYMO TIKSLINĖS
PROGRAMOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS**

Eil. Nr.	Uždavinys	Planuojama priemonė	Priemonės įgyvendinimo kaina, Eur/ha	Finansavimo šaltiniai	Atsakinga institucija	Priemonių įgyvendinimo terminai	Priemonių įgyvendinimo periodiškumas	Lėšų poreikis, Eur	Priemonių finansavimo prioritetai	Tvarkymo plotai	
										Vnt.	Plotas, ha
Strateginis tikslas – atkurti degradavusias atvirąsias buveines, palaikyti esančių atvirųjų buveinių palankią būklę ir užtikrinti jų ilgalaikį stabilumą su joms būdinga biologine įvairove											
Pirmas tikslas – atkurti ir palaikyti palankią aukštapelkių buveinių būklę ir užtikrinti jų ilgalaikį stabilumą											
1.	Atkurti sausinamosios melioracijos pažeistų aukštapelkių hidrologinį režimą	1.1. Sausinamųjų kanalų tvenkimas	880	ES struktūriniai fondai	Kurtuvėnų RPD ¹ , VSTT ²	5-10 mėn., 1-2 metais	1 kartą	4 914	I	3	5,58
								0	II	-	-
								0	III	-	-
							Iš viso:	4 914			
2.	Pašalinti perteklinius medžius ir krūmus, kad būtų atkurta aukštapelkių buveinėms būdinga vertikalioji struktūra	2.1. Sparčiai augančių ir perteklinių medžių ir krūmų ardo medžių šalinimas	870	BMŪRFP ³ , AARP ⁴ , biudžeto lėšos	Kurtuvėnų RPD, Kuršėnų MU ⁵ , Šiaulių MU	12-3 mėn.	1 kartą	11 453	I	13	13,16
								1 658	II	2	1,91
								0	III	-	-
							Iš viso:	13 111			
		2.2. Krūmų šalinimas	900	AARP, KPP ⁶ , biudžeto lėšos	Kurtuvėnų RPD	12-3 mėn.	1 kartą	11 676	I	12	12,97
								1 887	II	3	2,10
								0	III	-	-
Iš viso:	13 563										

		2.3. Medžių ir krūmų atžalų šalinimas	540	AARP, KPP, biudžeto lėšos	Kurtuvėnų RPD	8-9 mėn.	Kasmet	81 379	I	15	15,07
								0	II	-	-
								0	III	-	-
							Iš viso:	81 379			
3.	Parengti ilgalaikių aukštapelkių apsaugos priemonių ir miškų ūkio žemės naudojimo ir poreikių derinimo priemonių planą	3.1. Apibrėžti aukštapelkių buveinių naudojimo miškų ūkio tikslais režimą ir inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kuriais būtų suderinta ir reglamentuota šių buveinių apsauga			VSTT	1 metai	Kasmet	0	I	15	15,07
								0	II	-	-
								0	III	-	-
							Iš viso:	0			
Antras tikslas – atkurti ir palaikyti palankią žemapelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinių būklę ir užtikrinti jų ilgalaikį stabilumą											
4.	Atkurti sausinamosios melioracijos pažeistų buveinių hidrologinį režimą	4.1. Sausinamųjų kanalų tvenkimas	880	ES struktūriniai fondai	Kurtuvėnų RPD, VSTT	5-10 mėn.	1 kartą	63 404	I	24	72,05
								0	II	-	-
								35 491	III	10	40,33
							Iš viso:	98 895			
5.	Pašalinti perteklinius medžius ir krūmus, kad būtų atkurta buveinėms būdinga	5.1. Sparčiai augančių ir perteklinių medžių ir krūmų ardo medžių šalinimas	870	BMŪRFP, AARP, biudžeto lėšos	Kurtuvėnų RPD, Kuršėnų MU, Šiaulių MU	12-3 mėn.	1 kartą	16 610	I	9	19,09
								81 579	II	37	93,77
								63 344	III	27	72,81
							Iš viso:	161 534			

	vertikalioji struktūra	5.2. Krūmų šalinimas	900	AARP, KPP, biudžeto lėšos	Kurtuvėnų RPD	12-3 mėn.	1 kartą	87 636	I	39	97,37
								53 706	II	18	59,67
								49 012	III	26	54,46
	Iš viso:		190 354								
	5.3. Medžių ir krūmų atžalų šalinimas	540	AARP, KPP, biudžeto lėšos	Kurtuvėnų RPD	8-10 mėn.	Kasmet	551 401	I	45	102,11	
							300 247	II	13	55,60	
290 478							III	25	53,79		
Iš viso:		1 142 126									
6.	Užtikrinti ilgalaikį biomasės (žolinių augalų ir krūmų bei medžių atžalų) šalinimą iš buveinių, geriausiai atitinkantį jų ekologinius poreikius ir lemiantį biologinės įvairovės apsaugą bei stabilumą	6.1. Pjauti žolinius augalus, žolių arde esančias medžių ir krūmų atžalas ir jų biomasę šalinti iš buveinių plotų	880	BMŪRFP, AARP, biudžeto lėšos	Kurtuvėnų RPD, Kuršėnų MU, Šiaulių MU	8-10 mėn. (jeigu su nendrėmis 7-8 mėn.)	Kasmet	610 737	I	35	69,40
								416 693	II	21	47,35
								833 812	III	27	94,75
								Iš viso:		1 861 242	
7.	Parengti ekonomiškai pagrįstą žemapelkių, tarpinių pelkių ir degradavusių aukštapelkių ir	7.1. Sukurti žemapelkių, tarpinių pelkių ir degradavusių aukštapelkių			Kurtuvėnų RPD, VSTT	1-2 metai	Įgyvendinti kasmet	0	I	83	211,50
								0	II	-	-

	degradavusių aukštapelkių buveinėse susidarančios biomasės panaudojimo programą	buveinėse susidarančios biomasės panaudojimo mechanizmą						0	III	-	-
							Iš viso:	0			
Trečias tikslas – atkurti ir palaikyti palankią žolynų buveinių būklę ir užtikrinti jų ilgalaikį stabilumą											
8.	Pašalinti buveinėse išplitusius medžius ir krūmus, kad būtų atkurta žolynų buveinėms būdinga vertikaloji struktūra	8.1. Iškirsti ir iš buveinių pašalinti dėl menko buveinių naudojimo suvešėjusius įvairaus amžiaus medžius ir krūmus	590	AARP	Kurtuvėnų RPD	1 metai, 10-4 mėn.	1 kartą	564 725	I	285	957,16
								295 164	II	157	500,28
								195 273	III	77	330,97
							Iš viso:	1 055 162			
9.	Užtikrinti ilgalaikį buveinių ūkinį naudojimą (žolės pjovimą ir (arba) ganymą), geriausiai atitinkantį jų ekologinius poreikius ir užtikrinantį biologinės įvairovės apsaugą bei stabilumą	9.1. Žolės pjovimas ir šalinimas	450	KPP, AARP, biudžeto lėšos	Kurtuvėnų RPD	6-7 mėn.	Kasmet	5 046 740	I	349	1121,50
								2 248 097	II	133	499,58
								753 010	III	37	167,34
							Iš viso:	8 047 847			
		9.2. Gyvulių ganymas	580	KPP, biudžeto lėšos	Kurtuvėnų RPD	5-10 mėn.	Kasmet	8 206 666	I	439	1414,94
								1 884 810	II	67	324,97
								277 950	III	12	47,92
Iš viso:	10 369 426										

10.	Kontroliuoti ir naikinti invazinius ir pavojų atvirųjų buveinių bei biologinės įvairovės stabilumui keliančius svetimžemius augalus	10.1. Gausialapio lubino kontrolė ir naikinimas	Kasimas - 1 500	ES struktūriniai fondai	Kurtuvėnų RPD	5-6 mėn.	Kasmet	232 160	I	41	77,39	
								1 437 341	II	159	479,11	
								633 804	III	59	211,27	
								Iš viso:	2 303 305			
		10.2. Sosnovskio barščio kontrolė ir naikinimas	Kasimas - 1 500	ES struktūriniai fondai	Kurtuvėnų RPD	4-8 mėn.	Kasmet	100 469	I	13	33,49	
								24 324	II	1	8,11	
								0	III	-	-	
								Iš viso:	124 793			
		10.3. Sumedėjusių svetimžemių augalų kontrolė ir naikinimas	250	ES struktūriniai fondai	Kurtuvėnų RPD	5-7 mėn. ir 10-3 mėn.	1 kartą	7 307	I	17	29,23	
								69 837	II	105	279,35	
								9 120	III	14	36,48	
								Iš viso:	86 263			
		10.4. Kitų svetimžemių žolinių augalų kontrolė ir naikinimas	580	ES struktūriniai fondai, KPP	Kurtuvėnų RPD	5-8 mėn.	Kasmet	431 908	I	30	74,47	
								972 313	II	62	167,64	
								574 509	III	22	99,05	
								Iš viso:	1 978 730			
11.	Parengti ekonomiškai pagrįstą žolynų buveinėse susidarančios biomasės panaudojimo programą	11.1. Sukurti žolynų buveinėse susidarančios biomasės panaudojimo mechanizmą			Kurtuvėnų RPD, VSTT	1-2 metai	Įgyvendinti kasmet	0	I	519	1788,41	
								0	II	-	-	
								0	III	-	-	
							Iš viso:	0				
Ketvirtas tikslas – sumažinti antropogeninių buveinių neigiamą poveikį natūralioms buveinėms ir jų stabilumui												
12.	Parengti nenaudojamų	12.1. Pašalinti karjeruose ir	800	AARP, biudžeto	Kurtuvėnų RPD,	1-2 metai, 5-8 mėn.	1 kartą	3 094	I	3	3,87	

	karjerų tvarkymo priemonių planą ir jį įgyvendinti, siekiant atkurti potencialias atvirąsias buveines ir palaikyti jų stabilumą	jų prieigose esančias atliekas ir taikyti prevencines priemones neteisėtam atliekų šalinimui		lėšos	Kelmės r. sav., Šiaulių r. sav.			0	II	-	-	
								0	III	-	-	
								Iš viso:	3 094			
		12.2. Parengti individualius karjerų rekultivacijos ir pavertimo atvirosiomis buveinėmis planus				Kurtuvėnų RPD	1-2 metai	Įgyvendinti kasmet	0	I	3	3,87
									0	II	-	-
0	III								-	-		
Iš viso:	0											
13.	Kontroliuoti ir naikinti invazinius ir pavojų gretimoms buveinėms keliančių svetimžemių augalų židinius	13.1. Kontroliuoti ir naikinti svetimžemius ir invazinius augalus	580	ES struktūriniai fondai, KPP	Kurtuvėnų RPD	5-8 mėn.	Kasmet	0	I	-	-	
								70 779	II	9	12,20	
								0	III	-	-	
								Iš viso:	70 779			
Tikslinės programos įgyvendinimui reikalingos lėšos:								27 606 517				

¹Regioninio parko direkcija;

²Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos;

³Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programa;

⁴Aplinkos apsaugos rėmimo programa;

⁵Miškų urėdija;

⁶Kaimo plėtros programa.

KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO ATVIRŪJŲ BUVEINIŲ ATKŪRIMO IR GEROS BŪKLĖS PALAIKYMŲ TIKSLINĖS PROGRAMOS PRIEMONIŲ APRAŠYMAI

1.1. Sausinamųjų kanalų tvenkimas.

Hidrologinį režimą būtina atkurti šešiuose aukštapelkių (D1.1 tipas) buveinių plotuose, kurie užima 83,8 ha. Siekiant atkurti buveinei palankų hidrologinį režimą pirmiausiai turi būti nustatytas kiekvienai pelkei optimalus vandens lygis ir, atsižvelgus į poreikius, parengtas detalus sausinamųjų kanalų tvenkimo planas. Įgyvendinus priemonę vandens lygis pelkėje turi būti pakeltas tiek, kad neprasidėtų staigūs buveinių pokyčiai.

2.1. Sparčiai augančių ir perteklinių medžių ir krūmų ardo medžių šalinimas.

Aukštapelkių buveinėse, siekiant atkurti ir palaikyti joms būdingą vertikaliąją struktūrą, šalintini pertekliniai medžių ir krūmų ardo medžiai, pirmiausiai tie, kurie turi didelį prieaugį (paskutinių 2–5 metų ūgliai yra ilgi, panašūs į mineraliniame dirvožemyje augančių medžių ūglius). Pirmiausia turi būti iškirsti ir pašalinti aukštapelkių plynėse augantys medžiai, vėliau – kitose buveinės dalyse. Darbai turi būti vykdomi šaltuoju metų laiku, kad būtų kuo mažiau pažeista buveinė. Nupjauti medžiai ir jų dalys iš buveinės turi būti išgabenti. Sunkioji technika aukštapelkių buveinėse neturi būti naudojama, kad nebūtų pažeista augalija ir mikroreljefas. Priemonė įgyvendinama vieną kartą.

Alternatyvi priemonė. Pakėlus vandens lygį pelkėje, dalis sparčiai augančių ir perteklinių medžių nudžiūtų. Juos būtų galima palikti nekirstus. Per ilgą laiką nudžiūvę medžiai nuvirstų ir supūtų. Šią priemonę galima taikyti tik tais atvejais, kai užtikrinamas nuolat aukštas vandens lygis visoje buveinėje. Kitais atvejais buveinėje gali prasidėti nepalankūs pokyčiai, dėl kurių aukštapelkės dar sparčiau degraduoja ir apauga medžiais bei krūmais. Išskirtiniais atvejais, kai nėra galimybės išgabenti medžių kamienus, jie, nugenėjus šakas, gali būti paskleidžiami gretimose buveinėse, esančiose mineraliniame grunte (palankiausia, jeigu greta yra vakarų taigos medynai). Medžių kamienus galima išdėstyti tolygiai dideliame plote arba sukrauti į nedideles rietuves. Ir tokiu atveju šakos turi būti iš pelkių buveinių pašalinamos.

2.2. Krūmų šalinimas.

Siekiant atkurti ir palaikyti palankią aukštapelkių buveinių būklę, būtina iškirsti ir pašalinti aukštapelkėms nebūdingus ir perteklinius būdingus krūmus. Pirmiausia turi būti iškirsti ir pašalinti aukštapelkių plynėse augantys krūmai, vėliau – kitose buveinės dalyse. Darbai turi būti vykdomi šaltuoju metų laiku, kad būtų kuo mažiau pažeista buveinė. Nupjauti krūmai ir jų dalys iš buveinės turi būti išgabenti. Sunkioji technika aukštapelkių buveinėse neturi būti naudojama, kad nebūtų pažeista augalija ir mikroreljefas. Priemonė įgyvendinama vieną kartą.

2.3. Medžių ir krūmų atžalų šalinimas.

Įgyvendinus perteklinių medžių šalinimo ir krūmų šalinimo priemones, periodiškai turi būti šalinamos medžių ir krūmų atžalos ir naujai išaugantys nebūdingi medžiai ir krūmai arba pertekliniai būdingų rūšių medžiai ir krūmai. Darbai turi būti vykdomi šaltuoju metų laiku, kad būtų kuo mažiau pažeista buveinė. Nupjautos medžių ir krūmų atžalos iš buveinės turi būti išgabentos. Sunkioji technika aukštapelkių buveinėse neturi būti naudojama, kad nebūtų pažeista augalija ir mikroreljefas. Priemonė įgyvendinama ne rečiau kaip kas 3 metai, tačiau, atsižvelgus į kiekvienos buveinės būklę, ją įgyvendinti gali būti reikalinga kas 2 metai.

Alternatyvi priemonė. Nukirtus medžius ir krūmus, siekiant sustabdyti atžalų augimą, į kelmus įkalamos arboricidų kapsulės. Išsiskyrusios cheminės medžiagos sunaikina šaknų sistemą ir likusias antžemines dalis. Dėl to atžalos nebeauga ir nereikia jų šalinti. Šis metodas labai padidina priemonės įgyvendinimo kainą ir darbų apimtį. Be to, nesilaikant darbų technologijos, kyla pavojus, kad arboricidai gali patekti į aplinką ir pakenkti buveinei bei joje esančioms gamtinėms vertybėms. Dėl to ši priemonė kaip alternatyva galėtų būti taikoma tik išskirtiniais atvejais, naikinant pelkėse invazinius medžius ir krūmus, taip pat tuos vietinius medžius ir krūmus, kurių kitaip greitai ir paprastai išnaikinti neįmanoma.

3.1. Apibrėžti aukštapelkių buveinių naudojimo miškų ūkio tikslais režimą ir inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kuriais būtų suderinta ir reglamentuota šių buveinių apsauga.

Kadangi didelė dalis aukštapelkių buveinių yra miškų ūkio paskirties žemėje, dalis buveinių apsaugai būtinų priemonių prieštarauja miškų ūkio srityje galiojantiems teisės aktams. Dėl to būtina pakeisti žemės naudojimo reglamentavimą aukštapelkių buveinėse, kad nekiltų teisinių kliūčių planuoti, derinti ir įgyvendinti buveinių apsaugai būtinas priemones. Programoje numatytos aukštapelkių apsaugos ir tvarkymo priemonės turėtų būti įtrauktos į rengiamus tų teritorijų miškotvarkos projektus.

4.1. Sausinamųjų kanalų tvenkimas.

Siekiant atkurti buveinei palankų hidrologinį režimą pirmiausiai turi būti nustatytas kiekvienai pelkei optimalus vandens lygis ir, atsižvelgus į poreikius, parengtas detalus sausinamųjų kanalų tvenkimo planas. Įgyvendinus priemonę vandens lygis pelkėje turi būti pakeltas tiek, kad neprasidėtų staigūs buveinių pokyčiai.

5.1. Perteklinių medžių ir krūmų ardo medžių šalinimas.

Žemapelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens buveinėse, siekiant atkurti ir palaikyti joms būdingą vertikaliąją struktūrą, šalintini pertekliniai medžių ir krūmų ardo medžiai. Darbai turi būti vykdomi šaltuoju metų laiku, kad būtų kuo mažiau pažeista buveinė. Nupjauti medžiai ir jų dalys iš buveinės turi būti išgabenti. Sunkioji technika žemapelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinėse neturi būti naudojama, kad nebūtų pažeista augalija ir mikroreljefas. Priemonė įgyvendinama vieną kartą. Kadangi didelė dalis tarpinių pelkių yra miško paskirties žemėje, Programoje numatytos šių buveinių apsaugos ir tvarkymo priemonės turėtų būti įtrauktos į rengiamus tų teritorijų

miškotvarkos projektus, siekiant išvengti galimų prieštaravimų tarp miškotvarkos projektų ir numatytų buveinių apsaugos bei tvarkymo priemonių.

Alternatyvi priemonė. Pakėlus vandens lygį pelkėje, dalis sparčiai augančių ir perteklinių medžių nudžiūtų. Juos būtų galima palikti nekirstus. Per ilgą laiką nudžiūvę medžiai nuvirstų ir supūtų. Šią priemonę galima taikyti tik tais atvejais, kai užtikrinamas nuolat aukštas vandens lygis visoje buveinėje ir perteklinių medžių yra nedaug (iki 5 %). Be to, daugelio rūšių krūmai, augantys šių tipų buveinėse, vandens lygio pakėlimui mažai jautrūs ir priemonė nesustabdo jų tolesnio augimo. Jeigu buveinėje perteklinių medžių yra daugiau kaip 5 %, jiems pūvant gali prasidėti buveinėms nepalankūs pokyčiai, dėl kurių jos dar sparčiau degraduoja ir apauga medžiais bei krūmais, ima įsigalėti nebūdingi žoliniai augalai. Išskirtiniais atvejais, kai nėra galimybės išgabenti medžių kamienus, jie, nugenėjus šakas, gali būti paskleidžiami gretimose buveinėse, esančiose mineraliniame grunte (palankiausia, jeigu greta yra vakarų taigos medynai). Medžių kamienus galima išdėstyti tolygiai dideliame plote arba sukrauti į nedideles rietuves. Ir tokiu atveju šakos turi būti iš pelkių buveinių pašalinamos.

5.2. Krūmų šalinimas.

Siekiant atkurti ir palaikyti palankią žemapelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinių būklę, būtina iškirsti ir pašalinti buveinėms nebūdingus ir perteklinius būdingus krūmus. Darbai turi būti vykdomi šaltuoju metų laiku, kad būtų kuo mažiau pažeistos buveinės. Nupjauti krūmai ir jų dalys iš buveinių turi būti išgabenti. Sunkioji technika žemapelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinėse neturi būti naudojama, kad nebūtų pažeista augalija ir mikroreljefas. Priemonė įgyvendinama vieną kartą.

5.3. Medžių ir krūmų atžalų šalinimas.

Įgyvendinus perteklinių medžių šalinimo ir krūmų šalinimo priemones, periodiškai turi būti šalinamos medžių ir krūmų atžalos ir naujai išaugantys nebūdingi medžiai ir krūmai arba pertekliniai būdingų rūšių medžiai ir krūmai. Darbai turi būti vykdomi šaltuoju metų laiku, kad būtų kuo mažiau pažeistos buveinės. Nupjautos medžių ir krūmų atžalos iš buveinių turi būti išgabentos. Sunkioji technika žemapelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinėse neturi būti naudojama, kad nebūtų pažeista augalija ir mikroreljefas. Priemonė įgyvendinama ne rečiau kaip kas 3 metai, tačiau, atsižvelgus į kiekvienos buveinės būklę, ją įgyvendinti gali būti reikalinga kasmet (3–5 metų laikotarpiu) ar kas 2 metai.

Alternatyvi priemonė. Nukirtus medžius ir krūmus, siekiant sustabdyti atžalų augimą, į kelmus įkalamos arboricidų kapsulės. Išsiskyrusios cheminės medžiagos sunaikina šaknų sistemą ir likusias antžemines dalis. Dėl to atžalos nebeauga ir nereikia jų šalinti. Šis metodas labai padidina priemonės įgyvendinimo kainą ir darbų apimtį. Be to, nesilaikant darbų technologijos, kyla pavojus, kad arboricidai gali patekti į aplinką ir pakenkti buveinei bei joje esančioms gamtinėms vertybėms. Dėl to ši priemonė kaip alternatyva galėtų būti taikoma tik išskirtiniais atvejais, naikinant pelkėse

invazinius medžius ir krūmus, taip pat tuos vietinius medžius ir krūmus, kurių kitaip greitai ir paprastai išnaikinti neįmanoma.

6.1. Pjauti žolinius augalus, žolių arde esančias medžių ir krūmų atžalas ir jų biomasę šalinti iš buveinių plotų.

Siekiant sustabdyti tolesnę buveinių eutrofikaciją ir atkurti būdingą buveinių bei jose esančių augalų bendrųjų struktūrą, būtina nuolat pjauti ir šalinti žolinius augalus kartu su žolių arde esančiais krūmais ir jaunais medeliais. Nupjautų augalų biomasė turi būti sugrėbiama ir išgabenuama iš buveinių. Žolių ir kitų augalų pjovimas tarpinių pelkių ir daugumos žemapelkių buveinėse turi būti vykdomas rankiniu būdu. Sunkiosios technikos, kuri gali pažeisti augalų dangą ir buveinių mikroreljefą, naudoti negalima. Žolės pjovimo laikas nustatomas atsižvelgus į buveinės būklę. Jeigu buveinėje nėra nendrių arba jos sudaro ne daugiau kaip 10 %, augalai pjaunami vegetacijos sezono pabaigoje (rugsėjo–spalio mėn.). Jeigu nendrių yra daugiau kaip 10 %, augalai pjaunami nendrių žydėjimo laikotarpiu (paprastai liepos pabaigoje arba rugpjūčio pradžioje). Priemonės įgyvendinamo dažnumas nustatomas atsižvelgus į buveinės būklę: geros būklės buveinėse – kas 2 metai, kitose – kasmet, ne mažiau kaip 5 metų laikotarpiu, o vėliau dažnumas nustatomas atsižvelgus į buveinės pokyčius.

Alternatyvi priemonė. Nupjauta žolė ir kitų augalų biomasė paliekama buveinėje pasklidusi, iš tvarkomų plotų nešalinama. Ši priemonė sumažina darbo laiko ir lėšų sąnaudas, tačiau buveinės būklę mažai pagerina, o kai kuriais atvejais – dar labiau paspartina degradaciją. Augalų biomasė gali būti surenkama ir išgabenuama iš buveinės ploto, paliekama sukrauta gretimuose miško plotuose. Toks biomasės šalinimo būdas mažiau žalingas visai buveinei nei biomasės palikimas buveinėje, tačiau sukelia gretimų buveinių kaitas, o su vandeniu į pelkes ir vandens telkinius patenkantis didelis biogenų kiekis spartina jų eutrofikaciją. Tais atvejais, kai buveinės įsikūrusios sunkiai pasiekiamose vietose ir biomasę išgabenti nėra techninių galimybių, ji turėtų būti deginama ant specialiai įrengtų platformų, kad nebūtų pažeista pelkės danga. Dabartiniai teisės aktai nenumato tokios galimybės, todėl būtina inicijuoti jų keitimą, kad nedidelius kiekius augalų biomasės būtų galima deginti ant specialiai įrengtų platformų tada, kai nėra jokių galimybių biomasę išgabenti nepažeidžiant buveinės. Būtina sąlyga, kad būtų galima biomasę deginti ant platformų – pelkės buveinėje deginimo metu turi būti aukštas vandens lygis – ne mažiau kaip 2 cm virš grunto paviršiaus. Sudeginus augalų liekanas, pelenai turi būti surinkti ir išgabenti iš teritorijos bei utilizuoti teisės aktų numatyta tvarka.

7.1. Sukurti žemapelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinėse susidarančios biomasės panaudojimo mechanizmą.

Žemapelkių, tarpinių pelkių bei viksvynų ir nendrynų, kuriuose nėra stovinčio vandens, buveinėse susidarančios biomasės panaudojimas yra viena iš didžiausių problemų. Jeigu nupjautų augalų biomasė paliekama buveinėse arba greta esančiuose plotuose, pūvančių augalų išskiriamos biogeninės medžiagos grįžta į pelkes ir sukelia jų eutrofikaciją bei dar paspartina buveinių

degradaciją. Dėl to būtina sukurti ekonomiškai pagrįstą ir veikiančią biomasės panaudojimo sistemą. Biomasė gali būti naudojama biokuro gamybai, kompostui ar kraikui.

8.1. Iškirsti ir iš buveinių pašalinti dėl menko buveinių naudojimo suvešėjusius įvairaus amžiaus medžius ir krūmus.

Kadangi didelė dalis žolynų buveinių ilgą laiką buvo nenaudojamos arba labai menkai naudojamos, jose ėmė augti įvairių pionierinių rūšių medžiai ir krūmai. Dėl to buveinės prarado būdingą struktūrą, ėmė kurtis nebūdingos žolinių augalų rūšys. Pirmuoju tvarkymo etapu būtina buveinių plotuose iškirsti visus medžius ir krūmus (nekertami pavieniai seni ar nedidelėmis grupėmis augantys ir guotus sudarantys medžiai). Išpjauti medžiai ir krūmai iš buveinių turi būti pašalinti. Jų biomasę tikslinga panaudoti biokuro gamybai. Priemonė turėtų būti įgyvendinama vėsiuoju metų laiku (nuo spalio iki kovo mėn.), nesant galimybei – kirsti galima ir kitu metų laiku. Medžiai ir krūmai turėtų būti pjaunami kuo arčiau žemės paviršiaus, kad likę kelmai vėliau netrukdytų mechanizuotai pjauti žolę. Priemonė įgyvendinama vieną kartą.

9.1. Žolės pjovimas ir šalinimas.

Siekiant atkurti ir palaikyti žolynų buveinių būklę, žolė buveinių plotuose turėtų būti pjaunama kasmet. Pjovimo laikas turi būti derinamas pagal žolyno tipą ir ūkinį biomasės naudojimą. Jeigu žolė bus naudojama šienai gaminti, ji turėtų būti pjaunama nuo birželio mėn. vidurio iki liepos mėn. vidurio. Pjaunama žolė negali būti smulkinama ir paskleidžiama buveinės plote, visa biomasė turi būti sugrėbiama ir pašalinama iš buveinės. Vėlyvas pirmos žolės pjovimas ir nepjautų plotų palikimas galimas tik tam tikruose buveinių plotuose, kurie yra svarbūs vabzdžių ir paukščių apsaugai. Jeigu žolyno buveinėje yra svetimžemių (gausialapių lubinų) ir nebūdingų rūšių (ypač krūminių builių), žolė turi būti pjaunama ne vėliau kaip birželio mėn. trečiąjį dešimtadienį.

Alternatyvi priemonė. Žolės pjovimas ir šalinimas gali būti pakeičiamas vidutinio intensyvumo gyvulių ganymu. Daugelyje pievų buveinių vien ganymas neužtikrina ilgalaikio buveinių stabilumo. Dėl to ši priemonė, kaip alternatyva žolės pjovimui ir šalinimui, gali būti taikoma tik trumpą laiką (2–3 metus).

9.2. Gyvulių ganymas.

Daugelio pievų buveinių būklės atkūrimas ir palaikymas įmanomas ganant gyvulius arba derinant ganiavą su žolės pjovimu. Esant ekstensyviai ganiavai (mažiau negu 1 sutartinis galvijų vienam ha), žolės pjovimas ir šalinimas yra būtinas. Gyvuliai turi būti ganomi kasmet.

Alternatyvi priemonė. Jeigu nėra galimybės ganyti gyvulius, kaip alternatyva gali būti taikomas žolės pjovimas ir šalinimas. Daugelio žolynų buveinių stabilumą ši priemonė gali užtikrinti pakankamai ilgą laiką, tačiau nuolatinių mezotrofinių ganyklų ir ganomų pievų (E2.1 tipas) buveinių stabilumą gali užtikrinti tik gyvulių ganymas ne rečiau kaip kas dveji metai, derinamas su žolės pjovimu ir šalinimu.

10.1. Gausialapio lubino kontrolė ir naikinimas.

Teritorijoje plačiai paplitęs ir gausus gausialapis lubinas pirmiausia turi būti kontroliuojamas, siekiant sustabdyti tolesnį plitimą. Ypač vertingose buveinėse būtinas šios invazinės rūšies

naikinimas. Kontroliuoti rūšies populiacijos plitimą įmanoma kasmet augalų žydėjimo laikotarpiu nupjaunant žolę ir tokiu būdu neleidžiant gausialapiams lubinams subrandinti sėklų. Vėlyvas žolės pjovimas (liepos mėn. pradžioje ar vėliau) ne tik nesumažina šios rūšies populiacijų, bet netgi prisideda prie tolesnio plitimo ir gausėjimo. Nupjauta žolė turi būti sugrėbiama ir išgabenuama iš pievų buveinių. Sausųjų pievų buveinėse gausialapius lubinus reikia naikinti juos iškasant. Augalai kasami rankiniu būdu nuo pavasario iki žydėjimo pradžios. Priemonė įgyvendinama kasmet, kol plote nelieka šios rūšies individų.

Alternatyvi priemonė. Sukultūrintose, persėtose ir (arba) gausiai tręšiamose (E2.6 tipas) pievose gausialapius lubinus galima naikinti agrotechninėmis ir cheminėmis priemonėmis. Jas galima taikyti tais atvejais, kai šių invazinių augalų labai gausu (projekcinis padengimas daugiau kaip 30 %). Žemės plotas prieš arimą nupurškiamas herbicidais, suariamas, išakėjamas, išrenkamos gausialapių lubinų šaknys ir jame įsėjami javai arba persėjamos pievų žolės. Prieš sėją žemės plotą galima vieneriems metams palikti juoduojų pūdymu. Priemonė negali būti taikoma kitų tipų pievų buveinėse ir plotuose, esančiuose greta pelkių bei vandens telkinių.

10.2. Sosnovskio barščio kontrolė ir naikinimas.

Plotuose, kuriuose auga Sosnovskio barščiai, turi būti vykdomas jų intensyvus naikinimas. Siekiant užkirsti kelią tolesniam plitimui, pirmiausia būtina neleisti augalams subrandinti sėklų. Sosnovskio barščiai pjaunami ne mažiau kaip du kartus per vegetacijos sezoną – birželio mėn. viduryje ir liepos mėn. viduryje, jeigu augalai vėl atželia – pjovimas turėtų būti kartojamas ir rugpjūčio mėn. Subrendusius ir pribrežtančius individus galima iškasti pavasarį, kai augalai ima želti (balandžio mėn. arba gegužės mėn. pradžioje). Žemės ūkio paskirties sklypuose šiuos augalus galima naikinti agrotechninėmis priemonėmis: žemė suariama ir sėjami vienamečiai kultūriniai augalai arba žiemkenčiai. Prieš arimą esančius Sosnovskio barščius tikslinga naikinti cheminėmis priemonėmis (herbicidais).

10.3. Sumedėjusių svetimžemių augalų kontrolė ir naikinimas.

Šakninių atžalų neturinčius svetimžemius sumedėjusius augalus galima naikinti tuo pačiu metu, kai kertami medžiai ir krūmai. Šaknines atžalas išauginantys (baltažiedė robinija, raukšlėtalapis erškėtis, varpinė medlieva ir kt.) bei iš kelmų atželiantys (vėlyvoji ieva, vyšninė slyva, uosialapis klevas ir kt.) prieš pjovimą privalo būti sunaikinami cheminėmis priemonėmis (kontaktiniais herbicidais). Juos nupjauti galima tik tada, kai visas individas žūsta.

10.4. Kitų svetimžemių žolinių augalų kontrolė ir naikinimas.

Svarbiausia svetimžemių žolinių augalų kontrolės ir naikinimo priemonė yra savalaikis ir pakankamo intensyvumo žolynų buveinių naudojimas. Jeigu žolynų buveinėse nuolat nupjaunama žolė ir biomasė pašalinama iš buveinių, dauguma svetimžemių augalų rūšių išlieka negausios, neplinta ir nekelia pavojaus. Žolės pjovimas turi būti vykdomas ūkiškai pagrįstais terminais, geriausia – iki liepos mėn. pradžios.

Alternatyvi priemonė. Sukultūrintose, persėtose ir (arba) gausiai tręšiamose (E2.6 tipas) pievose svetimžemius žolinius augalus galima naikinti agrotechninėmis ir cheminėmis

priemonėmis. Jas galima taikyti tais atvejais, kai svetimžemių augalų labai gausu (projekcinis padengimas daugiau kaip 30 %). Žemės plotas prieš arimą nupurškiamas herbicidais, suiriamas, išakėjamas ir jame įsėjami javai arba persėjamos pievų žolės. Herbicidais purkšti galima tik tuose sukultūrintų, persėtų ir (arba) gausiai tręšiamų (E2.6 tipas) pievų plotuose, kurie nepatenka į vandens telkinių apsaugos zonas ir nesiriboja su europinės svarbos buveinių plotais. Prieš sėją žemės plotą galima vieneriems metams palikti juodoju pūdymu. Priemonė negali būti taikoma kitų tipų pievų buveinėse ir plotuose, esančiuose greta pelkių bei vandens telkinių.

11.1. Sukurti žolynų buveinėse susidarančios biomasės panaudojimo mechanizmą.

Žolynų buveinėse (įskaitant ir vidutinių platumų krūmynų ir dygiųjų krūmynų buveines) susidarančios biomasės panaudojimas yra viena iš didžiausių problemų, nes dėl susidariusios demografinės gyventojų struktūros ir ekonominių priežasčių, ūkiniais tikslais panaudojama santykinai nedidelė biomasės dalis. Jeigu nupjautų augalų biomasė paliekama buveinėse arba greta esančiuose plotuose, pūvančių augalų išskiriamos biogeninės medžiagos grįžta į pievas ar patenka į gretimą buveinę (pvz., pelkes, vandens telkinius) ir sukelia jų eutrofikaciją bei dar paspartina buveinių degradaciją. Dėl to būtina sukurti ekonomiškai pagrįstą ir veikiančią biomasės panaudojimo sistemą. Biomasė gali būti naudojama pašarui, biokuro gamybai, kompostui ar kraikui.

12.1. Pašalinti karjeruose ir jų prieigose esančias atliekas ir taikyti prevencines priemones neteisėtam atliekų šalinimui.

12.2. Parengti individualius karjerų rekultivacijos ir pavertimo atvirosiomis buveinėmis planus.

13.1. Kontroliuoti ir naikinti svetimžemius ir invazinius augalus.

Kurtuvėnų regioninio parko atvirųjų buveinių atkūrimo
ir geros būklės palaikymo tikslinės programos
3 priedas

**KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO ATVIRŪJŲ BUVEINIŲ ATKŪRIMO IR GEROS
BŪKLĖS PALAIKYMŲ TIKSLINĖS PROGRAMOS BUVEINIŲ TVARKYMO PLOTAI
PAGAL PRIORITETĄ**

Tvarkymo ploto nr.	Plotas, ha	Buveinės tipas	Buveinės tvarkymo prioritetas	Lėšų poreikis, Eur
K006	4,21	E 2.1	1	45801
K009	20,19	E 2.22	1	219831
K010	1,54	E 3.45	1	16743
K012	0,48	E 1.282	1	5201
K015	0,50	E 2.11	1	5418
K018*	7,60	E 2.11	1	82765
K022	3,43	E 1.28	1	58091
K023*	10,12	E 2.11	1	110190
K025	3,71	E 2.7	1	40429
K028	1,16	E 2.1	1	16044
K029	2,79	J 3.3	1	18424
K033	0,20	E 2.7	1	2215
K039	0,84	E 2.7	1	9158
K040	7,07	E 2.7	1	77004
K041	5,93	E 2.7	1	64585
K042	2,61	E 2.7	1	28458
K043	1,43	E 2.7	1	15577
K044	6,43	E 2.7	1	70007
K045	3,74	E 2.7	1	40727
K046*	33,23	E 2.7	1	361883
K047*	5,01	E 2.7	1	54553
K048	1,05	E 2.7	1	11444
K049	5,68	E 2.7	1	78859
K050	22,17	D 2.3	1	373600
K051	1,66	D 1.12	1	13374
K052	0,84	E 2.7	1	9106
K053	2,53	E 2.7	1	27516
K054	0,28	D 2.2 C	1	4549
K055	0,40	D 2.12	1	6372
K056	0,16	E 2.7	1	1714
K057*	14,05	E 3.45	1	153040
K058*	10,13	E 3.45	1	110284
K059*	11,28	E 3.45	1	122873
K060	4,49	E 2.1	1	48847
K062	2,73	D 2.2 C	1	43600

K063	1,66	D 2.3	1	26499
K064	0,20	E 3.415	1	2722
K066	0,13	D 2.3	1	2020
K068	1,26	E 2.7	1	17481
K069	1,51	E 2.7	1	20917
K071	2,38	D 2.2 C	1	38074
K072	0,73	E 2.2	1	10164
K074	2,98	E 2.2	1	41396
K076	1,89	E 2.7	1	26238
K077	0,66	E 2.7	1	9120
K078	7,44	D 2.3	1	118768
K079	1,72	D 4.1	1	27493
K080	0,58	D 2.2 C	1	9261
K081	0,48	D 2.3	1	7657
K082	0,54	E 2.7	1	5979
K084	0,89	J 3.2	1	5846
K085	0,84	D 1.11	1	5999
K086	3,82	D 2.312	1	60987
K088	0,34	D 1.11	1	2419
K092	1,83	E 2.7	1	25480
K094	0,58	E 1.D	1	6330
K095	14,01	D 2.2	1	236061
K096	10,05	D 2.2	1	169405
K097	1,68	D 4.11	1	28321
K098	0,44	D 4.1	1	7462
K099	1,07	D 1.11	1	7665
K101	1,00	E 2.11	1	10894
K102*	1,11	E 2.7	1	12045
K104*	6,66	E 2.11	1	72516
K106	0,13	E 1.D	1	1418
K109	1,34	E 2.7	1	14561
K110	0,41	E 2.7	1	4430
K111	1,44	E 2.7	1	15682
K112	3,57	E 1.D	1	59654
K113	3,55	E 2.7	1	38662
K115	0,84	E 2.7	1	11614
K116	0,30	E 2.7	1	4202
K119	0,21	D 2.2	1	3542
K123*	1,77	E 2.7	1	19689
K124*	1,12	E 2.7	1	12157
K130	0,34	E 2.7	1	3698
K131	0,51	E 2.7	1	7056
K134	1,39	E 2.1	1	19369
K136	0,24	E 1.D	1	2564
K137	2,94	D 2.3	1	46922

K141*	1,53	E 2.11	1	16667
K142	1,38	E 2.7	1	15017
K143	3,25	E 2.7	1	35342
K144	1,20	E 2.11	1	13015
K147	2,24	E 2.7	1	24398
K150	3,18	E 2.7	1	44936
K155	0,28	E 2.1	1	3829
K156	6,47	E 2.7	1	89917
K158	0,91	E 2.1	1	12629
K159	2,86	D 2.2	1	45632
K160	0,45	E 2.7	1	6294
K161	0,79	E 2.7	1	15645
K163	0,66	E 2.7	1	11007
K164*	3,00	E 2.7	1	49997
K166	1,38	E 2.2	1	15009
K167	30,53	E 2.7	1	424060
K170	0,19	J 3.3	1	1256
K172	5,95	E 2.7	1	82590
K176	12,51	E 2.7	1	208712
K177	9,24	E 2.7	1	100628
K182	1,95	E 2.7	1	27140
K184	3,29	E 2.7	1	45755
K185	0,29	E 2.7	1	3267
K186	2,79	E 2.7	1	38791
K187	1,53	E 2.7	1	16679
K189	6,46	E 2.7	1	127249
K191	2,16	E 2.2	1	23547
K192	6,64	E 2.7	1	72339
K194	1,02	E 2.11	1	11094
K195	3,85	E 2.7	1	41902
K196	4,01	E 2.7	1	43653
K198*	3,97	E 2.7	1	55137
K201	2,77	E 2.7	1	30825
K202	4,61	E 2.7	1	64091
K203	2,63	E 2.7	1	37141
K204	8,23	E 2.7	1	114360
K205	1,33	E 2.7	1	14532
K206	4,45	E 2.7	1	87683
K207	6,93	E 1.D	1	136499
K208	3,44	E 2.1	1	37432
K209	3,90	E 2.7	1	54178
K210	4,11	E 2.7	1	58093
K211	2,24	E 2.7	1	31647
K212	4,24	E 2.7	1	58846
K216	2,65	D 4.1	1	44646

K218	10,24	E 2.7	1	201678
K219	0,59	E 2.7	1	6454
K220	10,65	E 2.7	1	115926
K221	0,70	E 1.D	1	13978
K222	1,29	E 1.D	1	21783
K223	4,44	E 2.7	1	48376
K224	1,22	E 1.D	1	20614
K229	4,74	E 2.7	1	67075
K231	0,39	E 1.D	1	6645
K232	6,80	E 2.7	1	74014
K233	0,54	E 2.7	1	7478
K236	2,72	E 2.2	1	37717
K237	0,50	E 2.7	1	7038
K238	2,37	E 2.7	1	32924
K239	3,24	E 2.7	1	45833
K240	1,04	E 2.7	1	14660
K241	6,02	E 2.7	1	83570
K242	6,20	E 2.7	1	86079
K243	3,10	E 2.7	1	43054
K244	1,14	E 2.7	1	15795
K245	1,10	E 2.7	1	21914
K247	0,78	E 2.13	1	8516
K250	3,09	E 2.7	1	34413
K258	2,65	E 2.7	1	52087
K263	0,70	E 2.7	1	13957
K266	2,37	E 2.7	1	32901
K267	3,65	E 2.1	1	50673
K268	2,34	E 2.1	1	32470
K269	1,08	E 2.1	1	15031
K272	1,06	E 2.7	1	20920
K273	1,06	D 2.3	1	16901
K274	0,65	D 2.3	1	10348
K275	0,67	D 4.1A	1	10675
K283	0,34	D 2.2	1	5650
K284	0,90	E 2.7	1	12508
K285	3,68	E 2.7	1	51153
K286	0,43	E 2.7	1	5935
K288	0,63	E 2.7	1	10683
K289	4,63	E 2.7	1	64362
K291	0,67	D 2.1	1	11217
K292	1,75	E 2.7	1	34401
K294	2,38	E 2.7	1	33040
K295	4,50	E 2.7	1	62518
K297	0,56	E 2.11	1	6061
K298	5,06	E 2.7	1	70327

K299	0,39	E 1.D	1	4211
K302	1,06	E 2.7	1	14920
K304	0,63	E 2.7	1	6845
K305	1,57	E 2.1	1	17108
K307*	0,93	E 5.1	1	13219
K309	1,27	E 2.7	1	17664
K310	2,75	E 2.7	1	38131
K311	1,09	E 2.7	1	21441
K312	1,15	E 5.1	1	15913
K321	1,69	E 2.7	1	33633
K323	0,22	E 2.1	1	3150
K324	4,79	E 2.7	1	53349
K328	1,72	E 2.7	1	34355
K329	2,89	E 2.7	1	40795
K330	2,07	E 2.7	1	22596
K332	1,37	E 2.7	1	19402
K335*	1,54	E 5.1	1	25777
K336*	3,52	E 5.1	1	59686
K337*	4,24	E 5.1	1	71835
K340	1,42	E 2.7	1	23706
K341	0,58	E 2.1	1	6331
K342	0,73	E 2.1	1	7962
K345	2,11	E 2.7	1	29865
K347	1,38	E 2.7	1	19554
K349	1,34	E 2.1	1	14566
K350	0,51	E 2.1	1	5514
K351*	5,12	E 2.7	1	55808
K363	10,40	E 3.4	1	113296
K365	1,44	E 2.1	1	15695
K366	0,65	E 2.7	1	7043
K369	5,40	E 2.13	1	58838
K371	6,59	E 2.1	1	151232
K373	0,79	E 2.7	1	8751
K377	2,09	E 2.7	1	22771
K378	3,91	E 2.7	1	43584
K383	0,73	E 2.7	1	12247
K384	0,70	E 2.7	1	7660
K388*	0,97	E 2.7	1	10792
K390	0,82	E 2.7	1	8952
K391*	1,09	E 2.7	1	18128
K393	1,64	E 2.13	1	27393
K395	3,54	E 2.7	1	70621
K397	0,93	E 2.7	1	10119
K398	2,23	E 2.7	1	24271
K404	10,67	E 2.7	1	212722

K405	0,29	E 2.7	1	4861
K406	0,71	D 2.2	1	11914
K409	5,44	E 2.7	1	93175
K410	1,17	E 2.7	1	16483
K411	3,05	E 2.7	1	60844
K412	0,88	E 2.7	1	17387
K413	1,93	E 2.13	1	26754
K414	0,91	D 1.11	1	6497
K415	2,71	E 2.7	1	38384
K416	2,69	D 2.2	1	45278
K417	0,40	E 2.1	1	7889
K418*	2,89	E 2.7	1	40103
K419	0,30	E 2.1	1	4234
K421	2,81	E 2.7	1	30651
K427	2,01	E 2.7	1	40041
K428	1,61	E 2.7	1	31704
K429	1,09	E 2.7	1	25055
K432*	1,40	E 2.7	1	15638
K433	0,52	E 2.7	1	5828
K434	1,70	E 2.7	1	33555
K436	0,28	D 2.3	1	4492
K437	0,33	D 1.11	1	2385
K438	0,45	E 2.7	1	9069
K439	0,47	E 2.7	1	5273
K440	1,25	E 2.7	1	20932
K442	1,88	E 2.1	1	20907
K443	0,53	E 2.1	1	5754
K444	0,78	E 2.7	1	11059
K445	0,17	E 2.1	1	1872
K446	1,48	E 2.7	1	25301
K448	1,29	E 2.7	1	22027
K450	0,29	D 1.11	1	2097
K451	1,13	D 2.3	1	18123
K457	3,32	E 2.7	1	46912
K459	1,08	E 2.7	1	18224
K460	0,37	E 2.7	1	5270
K461	0,12	E 2.1	1	2417
K465	1,24	E 2.1	1	20989
K467	1,08	E 2.7	1	15014
K468	1,74	E 2.7	1	24599
K469	0,65	E 2.7	1	9238
K470	1,64	E 2.7	1	32667
K471	1,31	D 1.11	1	9388
K478	1,19	E 2.7	1	16783
K479	0,95	E 2.7	1	18863

K480	0,96	E 2.7	1	19177
K486	1,78	E 2.7	1	25190
K488	0,10	D 1.11	1	701
K491	0,75	E 2.7	1	10586
K492	0,54	E 2.7	1	10739
K495	1,05	E 2.1	1	14583
K498	2,83	E 2.7	1	39335
K499	6,29	E 2.7	1	87416
K501	0,89	E 2.7	1	12404
K502	0,31	E 2.7	1	5307
K504	1,57	D 2.3	1	25027
K505	0,46	D 4.1	1	7729
K506	0,63	D 2.3	1	10598
K508	0,53	D 2.3	1	8950
K510	0,53	E 3.51	1	5802
K511	2,72	E 2.7	1	38525
K512	0,76	E 2.7	1	10570
K513	1,09	E 2.1	1	11821
K514	1,86	E 2.1	1	25848
K516	3,34	E 2.7	1	47196
K518	1,69	E 2.7	1	23923
K519	10,51	E 2.7	1	148598
K522	1,23	E 2.1	1	24253
K524	8,11	E 2.7	1	138969
K525	7,16	E 2.7	1	142819
K526	0,37	E 1.D	1	5207
K527	4,77	E 2.7	1	66261
K528	0,41	E 2.1	1	4493
K532	0,79	E 2.7	1	11141
K533	0,95	E 2.1	1	13160
K534	1,55	E 2.7	1	30481
K536	4,08	E 2.7	1	56622
K538	2,94	E 2.7	1	40812
K539	0,68	E 2.7	1	11425
K541	3,49	E 2.1	1	48483
K546	0,34	E 2.7	1	4796
K547	2,27	E 2.7	1	45260
K548	1,37	E 2.7	1	27263
K550	1,51	E 2.7	1	30181
K551	1,82	D 2.3 E	1	29127
K553	5,54	E 2.7	1	60335
K554	2,77	E 3.4	1	46187
K555	0,64	E 2.7	1	6959
K556*	4,79	E 2.7	1	79942
K558*	5,39	E 2.7	1	58724

K559	0,37	E 2.7	1	7359
K564	0,90	E 2.1	1	17655
K565	0,23	E 2.1	1	3867
K566	4,77	E 2.7	1	93914
K567*	6,23	E 2.1	1	103906
K568	0,65	E 2.1	1	7048
K569	6,30	E 2.7	1	89069
K572	7,55	E 2.7	1	150591
K573	0,87	E 2.7	1	12067
K575	3,07	E 2.7	1	43478
K576	0,81	E 2.7	1	11386
K577	1,26	E 2.1	1	17761
K578	5,93	E 2.7	1	66051
K579	13,31	E 2.7	1	184824
K580*	3,66	E 2.7	1	61959
K583	2,53	E 2.7	1	27510
K588*	3,54	E 2.7	1	38555
K590	2,19	E 1.D	1	23802
K591	7,84	E 2.7	1	132816
K592*	1,60	E 2.7	1	17387
K594	2,78	E 2.7	1	30250
K595	0,77	E 1.D	1	12977
K598	7,60	E 1.D	1	82767
K599*	8,45	E 2.7	1	94169
K602	1,53	E 2.7	1	25466
K603	2,63	E 1.D	1	43873
K604	4,74	E 2.7	1	79075
K605	1,88	E 2.7	1	26533
K606	0,76	E 2.1	1	10553
K607	0,75	E 2.1	1	14763
K608	0,47	D 4.1	1	7531
K609	0,06	D 4.1N1	1	1006
K610	0,32	D 2.3	1	5457
K612	2,10	E 2.7	1	41914
K614	0,66	D 1.1	1	4746
K615	1,04	D 2.3	1	16614
K616	0,33	D 2.3	1	5349
K617	2,91	D 1.1	1	20869
K618	1,90	D 1.1	1	15288
K619	0,33	D 1.1	1	2390
K620	1,70	D 2.3	1	27211
K621	0,40	E 2.7	1	5659
K622	2,02	D 1.12	1	16287
K623	0,64	E 2.7	1	9055
K624	2,61	E 2.7	1	36838

K625	1,22	D 2.3	1	20487
K626	3,91	E 2.7	1	54299
K628	0,40	D 1.1	1	2862
K630	2,52	D 2.3	1	42445
K631	1,30	E 2.7	1	18016
K634	0,70	D 2.3	1	11132
K635	0,97	D 2.3	1	15523
K636	1,71	D 4.1	1	28838
K638	1,75	E 2.7	1	19482
K640	0,23	D 2.3	1	3642
K641	0,84	D 2.3	1	13428
K642	4,56	E 2.7	1	49639
K644*	5,53	E 2.7	1	61638
K645*	1,73	E 2.7	1	19222
K646*	1,09	E 2.7	1	18244
K647	0,96	E 1.D	1	13392
K649	4,92	E 2.1	1	53552
K650*	4,49	E 2.7	1	48940
K653	2,04	E 1.D	1	28279
K656	4,18	E 1.D	1	82298
K661	0,63	E 1.D	1	8708
K662	0,32	E 1.D	1	3467
K663*	2,09	E 2.1	1	22741
K664*	3,36	E 2.7	1	36543
K665*	0,58	E 2.7	1	2945
K666	1,74	E 1.D	1	29123
K667	0,46	E 2.11	1	7600
K668*	6,95	E 2.1	1	75700
K670	1,22	E 2.1	1	24396
K672	4,71	E 1.D	1	93936
K673*	5,51	E 1.28	1	60037
K674*	1,24	E 3.5	1	13785
K675*	1,51	E 3.5	1	16477
K676*	3,01	E 1.D	1	41798
K677	1,24	E 2.7	1	24803
K678*	5,45	E 2.7	1	77107
K679*	1,00	E 2.1	1	16726
K682*	2,41	E 2.7	1	47958
K683	1,15	E 2.7	1	12858
K684	0,73	E 2.7	1	10282
K685	0,98	E 2.7	1	13895
K688	1,00	E 2.7	1	16940
K690	7,16	E 2.7	1	78008
K691*	2,20	E 3.4	1	23953
K693*	1,40	E 1.28	1	15293

K698	1,64	E 2.7	1	23119
K699*	1,21	E 3.4	1	16768
K700*	0,70	E 2.1	1	9701
K706	1,90	E 2.7	1	26449
K707	6,56	E 2.7	1	92804
K711	0,47	E 2.7	1	6640
K717*	2,43	E 2.7	1	33748
K718*	4,20	E 2.2	1	58274
K719*	4,76	E 1.23	1	66118
K720*	5,37	E 3.4	1	89570
K722	6,73	E 2.7	1	93438
K723	3,10	E 3.4	1	33745
K724	2,02	E 2.7	1	28051
K727*	5,58	E 3.4	1	93116
K728*	4,27	E 3.4	1	71247
K729	0,97	E 2.7	1	13434
K730	12,75	E 2.7	1	177066
K731	1,21	E 3.4	1	20127
K732	4,81	E 2.7	1	66795
K733	1,59	E 2.7	1	22063
K734	1,24	E 2.1	1	13510
K735*	4,66	E 3.4	1	50734
K737	0,45	E 2.7	1	6214
K739*	4,41	E 2.7	1	62415
K740*	10,23	E 3.4	1	111362
K741	2,51	E 2.7	1	35440
K743	0,88	E 1.D	1	9764
K744	4,83	E 2.1	1	52553
K745	0,82	E 2.7	1	16283
K746	2,24	E 2.7	1	44172
K747	2,94	E 1.D	1	49857
K750	4,39	E 2.7	1	62065
K751*	2,01	E 1.D	1	21896
K752*	8,29	E 3.4	1	90227
K753*	1,81	E 3.4	1	19762
K754	1,94	E 3.4	1	21134
K755	1,56	E 2.7	1	16991
K756	1,22	E 3.4	1	13337
K757	0,64	E 2.7	1	8945
K758	10,04	E 2.7	1	139462
K759	0,61	E 2.7	1	8604
K760	3,70	E 2.7	1	52310
K002	1,52	E 2.6	2	25371
K005	2,52	J 2.4	2	14606
K016	3,75	E 2.61	2	40819

K017	1,47	E 2.7	2	15996
K020	11,86	E 2.7	2	167766
K027	0,31	E 2.6	2	3390
K032	0,48	E 2.11	2	5221
K034	34,23	E 2.6	2	372738
K035	2,47	E 2.6	2	26916
K037	2,77	E 2.6	2	30196
K038	1,02	E 2.6	2	11153
K083	3,40	E 2.6	2	37925
K087	1,21	E 2.6	2	16869
K100	30,15	E 2.6	2	328308
K108	0,42	E 5.22	2	4519
K117	0,27	E 2.6	2	3722
K120	9,26	E 2.6	2	100815
K121	6,93	E 2.6	2	75445
K122*	5,51	E 2.6	2	59980
K125*	7,62	E 2.6	2	82985
K126*	22,95	E 2.6	2	249979
K127	14,31	E 2.6	2	155820
K129	1,74	E 2.6	2	19003
K138	2,96	E 2.6	2	41178
K139	1,65	E 2.6	2	22901
K153	3,18	E 2.6	2	34614
K168	1,37	J 4.7	2	7922
K169	2,55	E 2.6	2	42620
K179	9,00	E 2.6	2	98036
K181	4,96	E 2.6	2	53998
K197	4,29	E 2.6	2	46675
K200	1,48	E 2.6	2	16108
K215	3,72	E 2.6	2	51734
K234	6,49	E 2.6	2	90120
K235*	3,02	E 5.2	2	33635
K246	7,20	E 2.6	2	99953
K248	7,30	E 2.6	2	101377
K249	4,04	E 2.6	2	79626
K253	4,53	E 2.1	2	49335
K256	1,19	E 2.6	2	16546
K257	0,53	J 6.4	2	3048
K296	1,42	E 2.1	2	19664
K300	1,79	E 2.6	2	24850
K303	3,22	E 2.6	2	44784
K314	4,20	E 2.1	2	45755
K315	1,13	E 2.6	2	12317
K316	12,17	E 2.6	2	169083
K318	2,53	E 2.6	2	35095

K320	3,65	E 2.1	2	39782
K325	6,24	E 2.6	2	67966
K353	0,69	E 5.1	2	9590
K355	1,60	E 5.1	2	26709
K362	3,24	E 2.6	2	36062
K379	10,42	E 5.1	2	176569
K392*	0,41	E 5.41	2	6800
K399	2,44	E 2.6	2	26543
K400*	1,25	E 2.6	2	13663
K420	4,03	E 2.6	2	55934
K449	0,56	E 2.6	2	6147
K452	0,29	E 2.6	2	3131
K458	0,93	E 5.4	2	13156
K464	7,53	E 2.6	2	127263
K475	2,10	E 2.1	2	22876
K484	7,21	E 2.6	2	78548
K487	1,84	E 2.6	2	20034
K507	0,77	J 4.6	2	4438
K542	1,76	J 2.4	2	10182
K557*	34,89	E 5.42	2	379973
K561	4,89	E 2.6	2	67980
K562	2,01	E 2.6	2	33465
K570*	4,14	E 2.6	2	58496
K574	0,34	E 2.6	2	4792
K581*	0,45	E 5.41	2	4870
K582*	2,65	E 5.41	2	28831
K584	2,63	E 2.6	2	29289
K585	1,07	E 2.6	2	11698
K586	2,22	E 5.42	2	24206
K587	0,79	E 2.6	2	8587
K601	4,02	E 2.1	2	43782
K611	0,39	E 5.43	2	6468
K652	1,41	J 2.4	2	8150
K654*	12,31	E 5.42	2	134080
K680*	1,79	E 5.42	2	19459
K681*	8,31	E 5.42	2	90471
K687	3,38	E 2.1	2	36855
K689	10,67	E 5.42	2	116236
K692	13,35	E 2.6	2	145362
K694*	2,23	E 5.42	2	24293
K696	0,75	E 2.6	2	10381
K697	0,82	E 2.6	2	11563
K721	1,02	E 5.41	2	14116
K736	2,32	E 2.6	2	32223
K003	18,32	E 2.61	3	305774

K008	3,87	E 2.61	3	64636
K011	19,11	E 2.61	3	208115
K014	7,12	E 2.61	3	98947
K065	0,15	D 5.11	3	2356
K067	0,68	D 5.11	3	10889
K070	4,88	D 5.1	3	77940
K073	2,07	E 2.6	3	28718
K075	3,23	E 2.6	3	44881
K089	2,39	E 2.6	3	40451
K090	1,81	E 2.6	3	25148
K091	1,02	E 2.6	3	14229
K128	3,16	E 2.61	3	43878
K171	1,23	D 5.1	3	20712
K173	7,17	E 2.6	3	99524
K178	1,02	D 5.2	3	17183
K183	3,54	E 2.6	3	49114
K188	4,06	E 2.6	3	67819
K199	6,41	E 2.6	3	90571
K214	1,05	E 2.6	3	14594
K217	1,68	E 2.6	3	18291
K230*	43,70	E 2.6	3	729413
K271	2,77	E 2.6	3	38458
K276	0,26	D 5.21	3	4113
K278	0,53	D 5.1	3	8401
K279	2,28	E 2.6	3	31670
K280	5,89	D 5.1	3	99271
K281	1,39	E 2.6	3	19292
K282	14,29	E 2.6	3	198425
K287	4,90	E 2.6	3	83904
K290	0,44	E 2.6	3	6165
K293	2,27	D 5.1	3	34217
K301	2,88	E 2.6	3	56775
K306	2,00	E 2.65	3	33395
K308	15,95	E 2.6	3	221486
K313	2,94	E 2.6	3	32033
K319	0,94	D 5.21	3	14957
K326	5,38	D 5.1	3	85984
K327	1,19	D 5.1	3	20024
K338	3,16	D 5.1	3	47779
K339	0,21	D 5.2	3	3510
K346	1,31	E 2.6	3	14218
K352	5,18	D 5.1	3	82681
K354	0,26	D 5.2	3	4170
K356	0,92	E 2.6	3	10064
K358	5,81	E 2.6	3	63287

K364	12,02	E 2.6	3	130873
K367	8,09	D 5.1	3	136238
K368	2,62	D 5.21	3	41897
K374*	6,65	D 5.1	3	100340
K375*	4,03	E 2.6	3	56952
K380	2,75	D 5.1	3	46312
K394	3,24	D 5.1	3	51774
K407	0,66	E 2.6	3	11033
K408	0,39	E 2.6	3	6552
K423	1,52	E 2.6	3	21485
K424	1,05	E 2.6	3	20593
K441	0,30	E 2.63	3	4930
K455	1,26	E 2.6	3	13676
K472	1,34	E 2.6	3	18663
K474	2,06	E 2.6	3	28621
K476	0,38	E 2.6	3	5324
K481	19,43	E 2.6	3	269951
K482	2,32	E 2.6	3	32169
K483	4,10	E 2.6	3	56922
K485	1,34	E 2.6	3	22393
K489	10,02	D 5.1	3	160085
K490	1,80	E 2.6	3	25496
K493	1,70	D 5.1	3	27094
K494	1,21	E 2.6	3	23856
K496	0,44	E 2.6	3	6217
K497	2,90	E 2.6	3	40310
K500	2,50	D 5.1	3	42060
K509	3,05	D 5.1	3	46068
K515	1,03	E 2.6	3	14302
K517	1,77	E 2.6	3	24565
K529	3,81	E 2.6	3	52949
K530	0,97	E 2.6	3	13436
K535	0,83	E 2.6	3	16273
K537	3,73	D 5.1	3	59599
K540	1,89	E 2.6	3	37119
K544	1,69	E 2.6	3	33329
K549	2,75	E 2.6	3	38219
K552	6,05	D 5.21	3	101967
K593*	1,96	D 5.1	3	31282
K613	2,03	D 5.1	3	32437
K627	2,13	E 2.63	3	35473
K629	8,71	D 5.1	3	146814
K632	0,77	D 5.21	3	13007
K633	4,22	D 5.1	3	71099
K637	1,67	D 5.1	3	25287

K643*	1,66	D 5.13	3	25111
K648	0,22	E 2.6	3	3666
K715	0,67	D 5.21	3	10186
K742	0,12	E 2.6	3	1319
K748*	2,24	D 5.1	3	35741
K749	1,99	E 2.6	3	27583
K001	0,24	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K004	2,05	I 1.53	Priemonės nenumatomos	-
K007	9,31	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K013	2,25	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K019	0,62	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K021	4,16	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K024	1,81	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K026	0,86	I 1.53	Priemonės nenumatomos	-
K030	3,17	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K031	0,62	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K036	1,84	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K061	0,43	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K093	0,18	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K103*	0,42	I 1.51	Priemonės nenumatomos	-
K105	1,13	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K107	1,91	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K114	0,39	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K118	3,60	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K132	0,32	E 2.8	Priemonės nenumatomos	-
K133	0,21	J 4.1	Priemonės nenumatomos	-
K135	1,98	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K140	0,39	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K145	1,01	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K146	0,49	I 1.5	Priemonės nenumatomos	-
K148	0,57	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K149	0,43	I 1.51	Priemonės nenumatomos	-
K151	0,34	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K152	0,38	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K154	0,52	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K157	0,55	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K162	0,52	H 5.3	Priemonės nenumatomos	-
K165	0,28	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K174	0,53	H 5.3	Priemonės nenumatomos	-
K175	1,03	I 1.5	Priemonės nenumatomos	-
K180	1,19	I 1.51	Priemonės nenumatomos	-
K190	0,35	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K193	0,83	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K213	3,67	I 1.5	Priemonės nenumatomos	-
K225	3,56	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-

K226	0,26	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K227	0,69	I 1.52	Priemonės nenumatomos	-
K228	3,51	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K251	1,52	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K252	0,31	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K254	3,67	F B.3	Priemonės nenumatomos	-
K255	2,56	I 1.51	Priemonės nenumatomos	-
K259	0,32	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K260	1,35	I 1.51	Priemonės nenumatomos	-
K261	5,93	F B.3	Priemonės nenumatomos	-
K262	1,10	F B.3	Priemonės nenumatomos	-
K264	3,36	F B.3	Priemonės nenumatomos	-
K265	16,69	F B.3	Priemonės nenumatomos	-
K270	1,07	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K277	1,59	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K317	1,02	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K322	0,81	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K331	1,94	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K333	2,53	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K334	1,53	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K343	5,76	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K344	4,86	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K348	1,70	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K357	4,28	I 1.51	Priemonės nenumatomos	-
K359	3,75	I 1.51	Priemonės nenumatomos	-
K360	0,42	I 1.51	Priemonės nenumatomos	-
K361	4,84	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K370	1,49	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K372*	8,42	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K376*	0,40	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K381	12,77	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K382	8,74	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K385	14,89	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K386	2,26	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K387*	0,41	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K389*	1,85	I 1.53	Priemonės nenumatomos	-
K396	0,52	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K401	0,66	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K402	1,74	I 1.5	Priemonės nenumatomos	-
K403	0,46	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K422	4,71	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K425	0,56	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K426	0,32	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K430	5,20	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K431	5,64	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-

K435	0,58	I 1.5	Priemonės nenumatomos	-
K447	2,35	I 1.53	Priemonės nenumatomos	-
K453	0,55	I 2.1	Priemonės nenumatomos	-
K454	0,20	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K456	0,25	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K462	0,92	I 1.5	Priemonės nenumatomos	-
K463	0,65	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K466	2,78	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K473	1,54	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K477	0,66	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K503	0,90	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K520	2,41	I 1.53	Priemonės nenumatomos	-
K521	0,40	I 1.53	Priemonės nenumatomos	-
K523	13,79	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K531	0,29	I 1.5	Priemonės nenumatomos	-
K543	0,28	I 1.5	Priemonės nenumatomos	-
K545	1,96	I 2.1	Priemonės nenumatomos	-
K560	5,49	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K563	0,65	I 1.53	Priemonės nenumatomos	-
K571	1,09	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K589*	2,29	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K596	5,24	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K597	1,15	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K600	2,38	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K639	0,75	I 2.1	Priemonės nenumatomos	-
K651*	6,30	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K655	2,65	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K657	0,69	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K658	0,80	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K659	0,77	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K660	2,10	I 1.53	Priemonės nenumatomos	-
K669*	2,93	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K671	2,60	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K686	2,30	I 1.53	Priemonės nenumatomos	-
K695	5,07	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K701	1,37	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K702	1,99	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K703	0,60	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K704	1,44	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K705	1,11	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K708	8,61	I 1.1	Priemonės nenumatomos	-
K709	7,54	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K710	0,85	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K712	0,78	I 2.22	Priemonės nenumatomos	-
K713	4,55	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-

K714	1,21	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K716	1,99	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K725	1,64	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K726	1,70	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-
K738	1,12	I 1.3	Priemonės nenumatomos	-

* Buveinės, patenkančios į nekilnojamųjų kultūros vertybių teritorijas, ir buveinės, kuriose yra kultūros paveldo objektai

Buveinės tvarkymo prioritetas	Tvarkymo plotai, vnt.	Plotas, ha	Lėšų poreikis, Eur
1	437	1 216,43	16 838 873
2	92	437,89	5 181 536
3	97	372,87	5 586 109
Priemonės nenumatomos	134	314,80	-
Iš viso:	760	2 341,99	27 606 517